

Голас Радзімы

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАГА
ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ
З СУАЙЧЫННІКАМІ
ЗА РУБЯЖОМ

№ 12 (1019) Сакавік 1968 г.

Год выдання 13-ы

Цана 2 кап.

ГАДЫ, СТАГОДДЗЯМ РОЎНЫЯ

Чытачы нашай газеты ўжо ведаюць, што гэты год для Беларусі — юбілейны. Рэспубліка завяршае пяты дзесятак свайго існавання. Ёй пашанцавала нарадзіцца ў першы дзень новага года. І таму для нас, беларусаў, 1-ае студзеня заўсёды двойное свята, асабліва радаснае і ўрачыстае.

У сувязі з паўвекавым юбілеем ВССР Цэнтральны Камітэт Кампартыі Беларусі прыняў пастанову «Аб 50-годдзі Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі». У гэтым важным дакуменце адлюстраваны асноўныя вехі на слаўным шляху Савецкай Беларусі — рэвалюцыйны ўздым і самаахвярнасць нашага народа, яго гераічныя будні, яго змаганні за пабудову сацыялістычнага грамадства, за росквіт нацыянальнай культуры.

На шыроку дарогу будаўніцтва новага жыцця працоўных Беларусі вывела Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя. Таму і свята 50-годдзя з дня ўтварэння Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі мы разглядаем як працяг урачыстасцей, звязаных з паўвекавым юбілеем Вялікага Кастрычніка.

Адтуль, з Петраграда, чакалі мы ўвосень 1917 года новых вестак; услед за гераічным пралетарыятам горада на Нява працоўныя Мінска ўзнялі рэвалюцыйны сцяг перамогі і абвясцілі Савецкую ўладу на Беларусі. Вялікі Кастрычнік прынёс беларускаму народу вызваленне ад сацыяльнага і нацыянальнага прыгнёту, стварыў умовы для вырашэння пытання аб сваёй нацыянальнай сацыялістычнай дзяржаўнасці, свабодным развіцці культуры і эканамічнага росквіту.

Утварэнне 1 студзеня 1919 года Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі стала падзеяй гістарычнай важнасці. Яна пацвердзіла, што толькі партыя бальшавікоў здольна была вырашыць нацыянальнае пытанне ў Расійскай імперыі, і даць усім народам магчымасць развіваць сваю эканоміку, культуру, сваю дзяржаўнасць. Гэта быў яскравы прыклад ажыццяўлення ленінскай нацыянальнай палітыкі ў нашай краіне.

Залогам свабоды і незалежнасці беларускага народа, гаворыцца ў пастанове ЦК КП Беларусі, яго поспехаў у барацьбе за сацыялістычны пераўтварэнні з'явілася добраахвотнае аб'яднанне Беларусі ў 1922 годзе з іншымі савецкімі рэспублікамі ў непарушны Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік — сапраўдны трыумф ідэй марксізма-ленінізма, палітыкі Камуністычнай партыі, якая згуртавала ўсе народы нашай краіны ў адзіную брацкую сям'ю, бліскучы ўзор вырашэння нацыянальнага пытання ў шматнацыянальнай дзяржаве.

З дапамогай братніх народаў Саюза, дзякуючы нястомным клопатам Цэнтральнага Камітэта КПСС і Савецкага ўрада, беларускі народ здолеў за кароткі тэрмін скончыць з векавой адсталасцю, развіць сваю прамысловасць, узяць на высокі ўзровень сельскую гаспадарку, дасягнуць небывалых вышынь у культурным будаўніцтве. Ускраіна царскай Расіі, дзе больш 80 працэнтаў насельніцтва не ўмела ні чытаць ні пісаць, Беларусь за савецкія гады пакрылася пустой сеткай агульнаадукацыйных школ,

тэхнікумаў, вышэйшых навучальных устаноў, навукова-даследчых інстытутаў, культурна-асветных устаноў. Беларуская літаратура і мастацтва выйшлі на міжнародную арэну. Выраслі кадры Беларускай савецкай інтэлігенцыі.

За гады даваенных пяцігодак у нашай краіне быў пабудаваны сацыялізм. Яго канчатковая перамога прывяла да нябачанага ўздыму эканомікі і культуры, павышэння матэрыяльнага ўзроўню жыцця працоўных.

Беларускі народ унёс свой вялікі ўклад у разгром нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Сотні тысяч яго гераічных сыноў і дачок мужна і самааддана змагаліся з ворагам на франтах Вялікай Айчыннай вайны, у радах народных месціцаў — партызан, знішчалі гітлераўцаў на чужой зямлі ў шэрагах Супраціўлення.

Шмат гора і пакут легла на нашы плечы. Загінуў кожны чацвёрты жыхар Беларусі. У руінах ляжалі гарады і вёскі. Былі разбураны амаль усе прамысловыя прадпрыемствы, разрабаваны калгасы і саўгасы, вывезены ў Германію навуковыя і культурныя каштоўнасці. І тым не менш працоўныя рэспублікі з поспехам аднавілі народную гаспадарку, пабудавалі новыя заводы, фабрыкі, цэлыя гарады, дамагліся рэзкага паляпшэння матэрыяльнага дабрабыту народа.

Сёння Беларусь — гэта рэспубліка высокаразвітай індустрыі і перадавой калектыўнай сельскай гаспадаркі. З'явіліся новыя галіны вытворчасці — нафтаздабыча і нафтаперапрацоўка, машынабудаванне і вытворчасць мінеральных угна-

енняў, дакладнае прыборабудаванне. Прадукцыя беларускіх заводаў і фабрык з поспехам заваявала міжнародны рынак. Яе набываюць многія дзяржавы свету.

На сцягу Савецкай Беларусі ззяюць два ордэны Леніна — сімвал вялікіх заслуг беларускага народа ў барацьбе за свабоду і незалежнасць Савецкай дзяржавы. Ордэнам Леніна ўзнагароджаны ўсе вобласці рэспублікі і сталіца Беларусі — Мінск. 652 чалавекі ўдастоены высокіх званняў Героя Савецкага Саюза і Героя Сацыялістычнай Працы.

Далёка за межамі Савецкай краіны чуцен голас вольнай Беларусі. Да яго ўважліва прыслухоўваюцца дэлегаты ў Арганізацыі Аб'яднаных Нацый, членам і адным з заснавальнікаў якой з'яўляецца Беларуская ССР. Наша рэспубліка паслядоўна і нястомна выступае за мір і міжнароднае супрацоўніцтва, за ліквідацыю рэштак ганебнай сістэмы каланіялізму, за свабоднае развіццё кожнай краіны, за роўнасць у адносінах паміж усімі дзяржавамі, вялікімі і малымі.

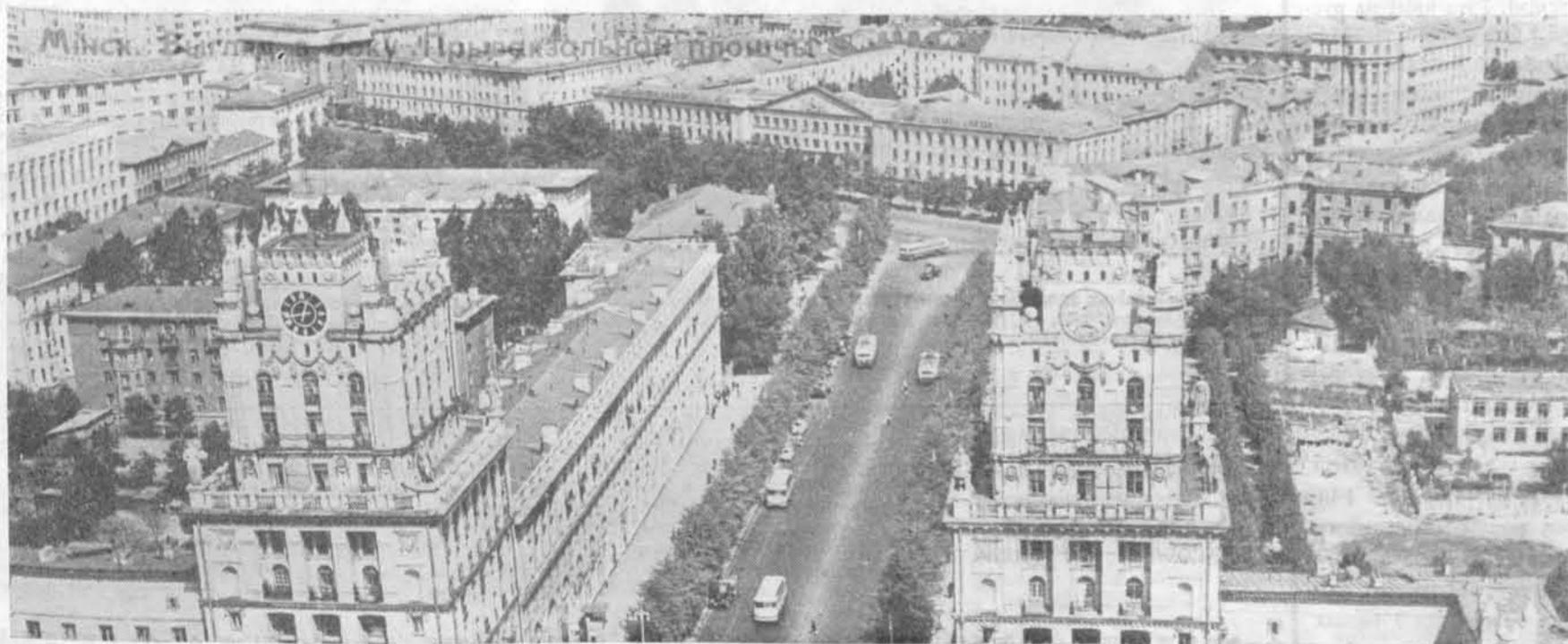
За 50 савецкіх год беларускі народ дасягнуў небывалага росквіту сваёй эканомікі, культуры, навукі. Велізарныя пераўтварэнні адбыліся ў нашай рэспубліцы. У іншых умовах, пры капіталістычнай сістэме гаспадарання, мы не мелі б такіх набыткаў і за колькі стагоддзяў. Мы дамагліся такіх вышынь таму, што натхніцелем і арганізатарам выдатных перамог і здзяйсненняў беларускага народа з'яўляецца Камуністычная партыя Беларусі. Ёй зразумелыя і блізкія інтарэсы народа, на карысць чалавека накіравана ўся яе дзейнасць.

Беларускі народ рыхтуецца ўрачыста адзначыць 50-годдзе сваёй рэспублікі. Лепшым падарункам да свята будзе патрыятычная праца, якая памножыць нашы здабыткі. Таму паўсюдна на беларускай зямлі, ад Буга да Дняпра, ад Браслаўскіх блкітных азёр да шырокіх прыпяцкіх лугоў, савецкія людзі змагаюцца за тое, каб гэты год быў годам далейшага росквіту Савецкай Беларусі.

Напэўна, юбілей Беларускай ССР будучы адзначаць і беларусы-патрыёты, якія жывуць за межамі Бацькаўшчыны. Нашы суайчыннікі ганарыцца тым, што некалі бедны край, адкуль яны ў свой час выехалі на пошукі лепшага жыцця, стаў багатым і вядомым ва ўсім свеце. Кожны з нашых землякоў можа паставіць перад сабой пытанне: а што я зраблю для маёй Беларусі? Які падарунак паднясу ёй да залатога юбілею?

Лепшым падарункам будзе праўдзівае слова пра Беларусь. Тысячы суайчыннікаў нашых пабывалі за апошнія гады на сваёй Радзіме. Яны ўласнымі вачыма бачылі, як жывуць тут людзі, яны здзіўляліся, як многа зрабілі іх землякі ў Беларусі для развіцця свайго краю.

Многім пашчаслівіцца наведаць Беларусь сёлета, у такі знамянальны для яе год. Мы перакананы, што землякі з-за мяжы павязуць з сабой найлепшыя ўражанні, яны будуць раскадваць усім пра сваю Бацькаўшчыну, пра яе слаўны народ. Яны, як сапраўдныя патрыёты, будуць бясконца ганарыцца краем, які называецца Савецкай Беларуссю.

ДВЕ ТЕНДЕНЦИИ:

полная занятость в СССР,
рост армии безработных
в капиталистическом мире

Почти одновременно мировая общественность ознакомилась с двумя социально-экономическими документами — Сообщением ЦСУ СССР о выполнении плана развития народного хозяйства страны 1967 года и Статистическим ежегодником

Международной организации труда (МОТ) за тот же год.

В обоих документах статистики уделены большое внимание одной из решающих социальных проблем — занятости трудоспособного населения. Нет надобности доказывать, что это острый воп-

рос. Он кровно, непосредственно затрагивает интересы каждого рабочего, служащего, интеллигента в любой стране. Без работы, без возможности применить свои силы, знания, опыт в общественном производстве у них нет средств к существованию.

В Сообщении ЦСУ СССР указывается, что численность рабочих и служащих в народном хозяйстве страны возросла в 1967 на 2,6 миллиона и достигла 82,3 миллиона человек (сюда не включаются члены колхозов).

Рост количества людей — мужчин и женщин, занятых как в сфере производства, так и в сфере обслуживания в СССР, — процесс непрерывный. С 1945 года, после окончания второй мировой войны, когда число рабочих и служащих составляло 28,6 миллиона человек, не было ни одного года, чтобы численность занятых не возрастала. Таким образом, за послевоенный период в общественное производство, а также в сферу обслуживания непосредственных нужд населения в Советском Союзе вовлечено свыше 53 миллионов человек.

За счет каких групп насе-

ления растет количество трудящихся в народном хозяйстве СССР?

Прежде всего за счет молодого поколения, за счет юношей и девушек, окончивших среднюю школу, профтехнические учебные заведения, институты, университеты. Вот пример: в 1967 году в народное хозяйство влилось около 1,3 миллиона специалистов, выпускников высших и средних специальных учебных заведений, в том числе около полумиллиона с высшим образованием и более 800 тысяч человек со среднеспециальным образованием. Профессионально-техническими училищами за прошлый год подготовлено свыше миллиона молодых квалифицированных рабочих.

Интересы общества, планомерного географического размещения и развития народного хозяйства обуславливают и соответствующее ис-

КНИГИ

КРАІНЫ

САВЕТАЎ

Наша Радзіма за гады Савецкай улады стала буйнейшым выдаўцом свету. 1 мільярд 200 мільёнаў экзэмпляраў кніг і брашур каля 70 тысяч назваў выдаюць штогод больш дзвюхсот спецыялізаваных выдавецтваў.

Прыкладна пятую частку агульнага выпуску кніг па колькасці назваў займае палітычная кніга.

Велізарнымі тыражамі выходзяць у нашай краіне кнігі вядомых прызікаў і паэтаў. Так, за 50 год Савецкай улады творы А. С. Пушкіна выдаваліся 2177 разоў тыражом у 114,1 мільёна экзэмпляраў, Л. М. Талстога — 2095 разоў тыражом 122,4 мільёна экзэмпляраў, Ул. Ул. Маякоўскага — 823 разы тыражом 53,3 мільёна экзэмпляраў.

Аб размаху выдавецкай справы расказвае выстаўка юбілейных выданняў у Камітэце па друку пры Савеце Міністраў СССР. Тут можна ўбачыць больш тысячы лепшых узораў выданняў, выпушчаных да 50-годдзя Вялікага Кастрычніка цэнтральнымі і рэспубліканскімі выдавецтвамі, у тым ліку і беларускімі. Гэта кнігі на рускай і беларускай мовах — «Ленін аб Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі», зборнік «Родная наша ўлада», «Вялікае братэрства», паэмы Янкі Купалы, выбраныя вершы Я. Коласа, зборнік песень «Радзіма мая дарагая», «Дзень паззі», двухтомная анталогія беларускай савецкай дзіцячай літаратуры, анталогія беларускага апавядання, народная паэма «Тарас на Парнасе» і іншыя, выпушчаныя выдавецтвам «Беларусь». Прадстаўлена таксама кніжная прадукцыя і іншых беларускіх выдавецтваў.

* ПАДЗЕІ * ЛЮДЗІ * ФАКТЫ * ПАДЗЕІ * ЛЮДЗІ * ФАКТЫ *

Саўгас «Мухавец» Брэскага раёна — прыгарадная гаспадарка. Яна забяспечвае насельніцтва Брэста малочнымі прадуктамі і гароднінай. Тут будзеца цяплічны гарадок: шэсць зімовых цяпліц пад шклом і 15 асенніх, пакрытых поліэтыленавай плёнкай. Агульная карысная плошча складае 6 000 квадратных метраў. Зараз саўгас будзе пастаўляць свежую гародніну гораду круглы год. **НА ЗДЫМКУ:** на будаўнічай пляцоўцы цяплічнай гаспадаркі. На прыэднім плане — прараб саўгаса Пётр ЛАРУШЫН (справа) дае заданне бригадзіру будаўнічай бригады Дзіаміду ГЕРШАНЮКУ. **Фота В. ГЕРМАНА.**

СТОЛІНСКІ ШЫРОКАЭКРАННЫ

Шырокаэкранны кінатэатр на 400 месц прыняў першых глядачоў у Століне.

З пачатку года ў калгасных і сельскіх клубах, дамах культуры здадзена ў эксплуатацыю 35 стацыянарных кінаўстаноў. Многа сельскіх устаноў пераабсталявана для паказу шырокаэкранных фільмаў. У дзесятках аддаленых вёсак для дэманстрацыі кінакарцін устаноўлены вузкаплёначныя апараты.

Зараз у сёлах вобласці працуе 600 стацыянарных кінаўстаноў, амаль палова з якіх прыстасавана для паказу шырокаэкранных фільмаў. Насельніцтва аддаленых вёсак абслугоўваюць 152 перасоўкі.

ДУХМЯНЫ ЦЭХ

Першы ў рэспубліцы цэх туалетнага мыла ўступіў у строй дзеючых на Гомельскім тлушчавым камбінаце. Яго гадавая магутнасць — 6300 тон туалетнага мыла адзінаццаці назваў. Цэх абсталяваны сучасным айчынным і імпартным абсталяваннем.

ЗОЛАТА НА УКРАІНЕ

У 4 з 8 шчылін, прабураных на берагах Дняпра, пры пошуках іншых карысных выкапняў знойдзена золата. У дзвюх з гэтых шчылін устаноўлена прамысловае ўтрыманне золата.

ГАВОРЫЦЬ І ПАКАЗВАЕ «МАЛАХІТ»

Апарат вельмі падобны на магнітафон. І стужка на бабінах знешне такая ж, як магнітафонная. Незвычайная толькі яе шырыня — каля 25 міліметраў. Ды яшчэ тое, што на стужцы разам з гукам запісваецца і адлюстраванне. Такі першы малагабарытны айчыны відэомагнітафон «Малахіт», прызначаны

У Баранавічах здадзена ў эксплуатацыю новы Дом фізкультуры. **НА ЗДЫМКУ:** на трэніроўцы — юныя баскетбалісты.

Фота А. ПЕРАХОДА.

ЗАЛАТЫЯ МЕДАЛІ — БЕЛАРУСКІМ ВУЧОНЫМ

У Акадэміі навук СССР адбылося ўручэнне залатых медалей і прэмія імя вялікіх вучоных, прысуджаных у 1967 годзе за навуковыя работы, якія з'яўляюцца каштоўным укладам у савецкую навуку. Ганаровых узнагарод уда-

стоены беларускія вучоныя — акадэмікі Б. Сцяпанавіч і Т. Годнеў, Б. Сцяпанавіч ўручан залаты медаль імя С. Вавілава за сукупнасць работ па тэорыі люмінесцэнцый складаных малекул, а Т. Годневу — прэмія імя К. Ціміразева за манагра-

фію «Хларафіл, яго будова і ўтварэнне ў раслінах».

Прэзідэнт Акадэміі навук СССР М. Келдыш цёпла павіншаваў узнагароджаных і пажадаў ім далейшых поспехаў у развіцці савецкай навуцы.

для запісу тэлевізійных перадач. Яго стваралі работнікі Усеаюзнага НДІ тэлебачання.

Час няспыннага адначасовага запісу — 40 мінут. Запісанае «Малахітам» адлюстраванне можна паказаць на экране тэлевізара адразу ж.

БЕЗ ЗАХОДУ У ПОРТЫ

Акцяўскі танкер «Цэсіс» прыбыў у Рыжскі гандлёвы порт. Велізарнае судна пабудавана ў польскім горадзе Гдыня. Яно адно з буйнейшых у латвійскім наліўным флоце. Магутны рухавік, самыя сучасныя навігацыйныя прыборы даюць магчымасць караблю рабіць кругасветнае плаванне без заходу ў порты.

КІРМАШ ВЯСНЫ

У Вене адкрыўся Міжнародны гандлёвы кірмаш, у якім удзельнічаюць фірмы і гандлёвыя ўстановы з 32 краін. На вялізнай тэрыторыі кірмашу прадстаўлена разнастайная прамысловая прадукцыя, прадметы шырокага ўжытку і сельскагаспадарчыя тавары.

Вялікую ўвагу наведвальнікаў кірмашу прыцягваюць савецкія фотаапараты, тэлевізары, гадзіннікі, а таксама энергазаварачнае абсталяванне, чыгуначны інструмент, экскаватары. У прыгожа аформленым павільёне «Інтурыст» аўстрыйцы з вялікай цікавасцю знаёмяцца з новымі маршрутамі турысцкіх пазездак у Савецкі Саюз.

ФІЛЬМАСТАТЫ НА ЭКСПАРТ

Яшчэ нядаўна Чэхаславакія з'яўлялася адзіным у свеце пастаўшчыком фільмастатаў — прыбораў для захавання і ўвільгатнення шырокафарматных і шырокаэкранных кінастужак. Цяпер буйнейшым вытворцам гэтай прадукцыі стаў мінскі завод «Кінадэтал». Адсюль кантэйнеры з фільмастатамі адгружаюцца ў дзесяткі краін, у тым ліку і ў такія, як Францыя і Канада, ГДР і Польшча.

Калектыў прадпрыемства не толькі робіць прадукцыю, але і займаецца мантажом кінаўстаноў на тэрыторыі ўсёй рэспублікі. Нядаўна, напрыклад, мантажнікі здалі ў эксплуатацыю дзве шырокаэкранныя кінаўстаноўкі — у Інстытуце ядзернай энергетыкі Акадэміі навук БССР і ў Белазэрску, дзе для работнікаў Бярозаўскай ДРЭС пабудаван палац культуры.

* ПАДЗЕІ * ЛЮДЗІ * ФАКТЫ * ПАДЗЕІ * ЛЮДЗІ * ФАКТЫ *

пользование новых контингентов рабочих и служащих. Советское государство стремится обеспечить рабочими и специалистами районы Сибири, Дальнего Востока, Крайнего Севера, и естественно, что здесь приводятся в действие и очень важные материальные стимулы и иные льготы. В этих районах и оклады выше, и установлен ряд других привилегий. Это наряду со стремлением к самостоятельности, с желанием проявить себя на деле привлекает молодежь (да и не только молодежь) в отдаленные районы Советского Союза.

Возможности социалистического государства полностью вовлечь в производство все подрастающее молодое поколение, а также и женщин-домохозяек, которые стремятся к участию в общественном труде, объясняются тем, что в стране создается

материально-техническая база коммунизма, постоянно и все возрастающими темпами развиваются все отрасли социалистического производства. В Сообщении ЦСУ СССР, о котором мы говорили выше, сказано, что «в минувшем году, как и в предыдущие годы, безработицы в стране не было».

Советский Союз уже почти четыре десятилетия назад навсегда ликвидировал безработицу и все присущие ей болезненные явления.

Иная картина в капиталистических странах Европы и Америки. И об этом с тревогой говорится в Статистическом ежегоднике Международной организации труда, недавно вышедшем в Женеве. В большинстве развитых стран Запада отмечается замедление экономического развития в 1967 году. Спад в промышленном производстве, финансовые и валютные «не-

приятности» привели к снижению занятости и увеличению количества безработных. Только за период с октября 1966 по октябрь 1967 года армия безработных в Западной Германии возросла с 145 тысяч до 360 тысяч человек. По последним данным, армия безработных в ФРГ уже составляет 672 тысячи человек. Вдвое увеличилось число безработных в Люксембурге, Дании. В Бельгии, Франции, Греции, Норвегии, Голландии, Швеции рост безработных превысил 30 процентов.

В Англии число безработных возросло с 391 тысячи человек в 1966 году до 600 тысяч в октябре 1967 года. Это очень грозная цифра для Великобритании. Она вызывает болезненную реакцию в стране, недовольство трудящихся экономической политикой лейбористского правительства.

Рекордное количество безработных продолжает оставаться в Соединенных Штатах Америки. Количество людей, не могущих получить работу, перевалило за 3,5 миллиона, растет число людей, занятых неполную рабочую неделю. Необходимо заметить, что среди негритянского населения США процент безработных в 4 раза выше, чем среди белых. И это, несомненно, сыграло важную роль в бурных негритянских выступлениях прошлого года.

В Советском Союзе фактически осуществлено не только политическое, но и экономическое равенство мужчин и женщин, фактическое равенство людей независимо от национальности. Конституционная гарантия права на труд в одинаковой мере распространяется на представителей обоих полов и независимо от цвета кожи.

В капиталистическом мире женщины, и прежде всего замужние, имеют лишь одно печальное «преимущество» перед мужчинами: при экономических затруднениях, спаде производства они в первую очередь увольняются с предприятий и учреждений. Так обстоит дело и сейчас, когда безработица в странах Запада быстро растет. Недавно французский журнал «Констелласьон» посвятил статью проблеме, которая недвусмысленно выражена в заголовке «Может ли сорокалетняя женщина найти работу?».

Таковы две полярных тенденции в решении одной из острых социальных проблем — проблемы занятости. И они со всей очевидностью показывают неоспоримое преимущество социализма.

Я. УШЕРЕНКО.
АПН.

НАШЫ КАРЭСПАНДЭНТЫ ПАВЕДАМЛЯЮЦЬ

«І АГНІ

ПАРТЫЗАНСКІХ

КАСТРОЎ...»

«Лясную песню» Ул. Алоўнікава на словы А. Русака ведае, мабыць, кожны беларус. Бо тое, пра што сказаў паэт і кампазітар, — у сэрцах людзей. І таму песня жыве. Яна шмат аб чым напамінае нам, шмат аб чым гаворыць.

Давялося мне нядаўна ў Карэліцкім раёне прысутнічаць на злёце былых воінаў і партызан. Не паставілі на сцэне ні стала для прэзідыума, ні крэслаў. Самыя заслужаныя ветэраны паселі кружочкам хто на тні, хто на бервяне — як калісьці ў «лясным доме». На палыне «палаў» касцёр, а вакол, здавалася, шумеў малады лес. Не было сказана ніякіх слоў пра адкрыццё злёту. Проста нехта паціху, стрымана заспяваў песню, і ўся зала, устаўшы, падхапіла яе. Гучала песня пра бярозы і сосны, пра тых дні, што ніколі ў жыцці не забыць, пра нягоды, начныя паходы і партызанскія кастры. І асабліва прыўзнята спявалі:

Край любімы мой, родны,
Ты на свеце свабодны,
За цябе я на бітву хадзіў,
Каб ніколі, ніколі
Ты не быў у няволі,
Каб прыгожымі кветкамі
цвіў.

Прайшоў час, і надіёманскі край сапраўды расцвіў яркай кветкай. Пабывае хаця б у вёсцы Кайшоўка, дзе ў пачатку вайны быў

створан адзін з першых у раёне партызанскіх атрадаў і дзе сабраліся на гэты злёт ветэраны. Цяпер Кайшоўка — центр калгаса «Зара». Тут вялікі палац культуры. У ім дзве залы: глядзельная і танцавальная, шмат пакояў для масавай работы, шырокі кінаэкран, багатая бібліятэка, біліярдная. Пабудаваў палац калгас на свае сродкі. Прайдзіцеся па вёсцы: новая васьмігадовая школа, стадыён, цагляныя дамы, узводзіцца камбінат бытавога абслугоўвання. У цэнтры вёскі калгаснікі перагарадзілі невялікую рачулку і стварылі летні плавальны басейн з бетанаванымі берагамі. Даўно прывыклі хлебаробы да газавых плітак, тэлевізараў, пральных машын.

Такіх культурных цэнтраў у раёне шмат: Заполле і Ярэмчы, Турэц і Лукі, Цырын і Жухавічы...

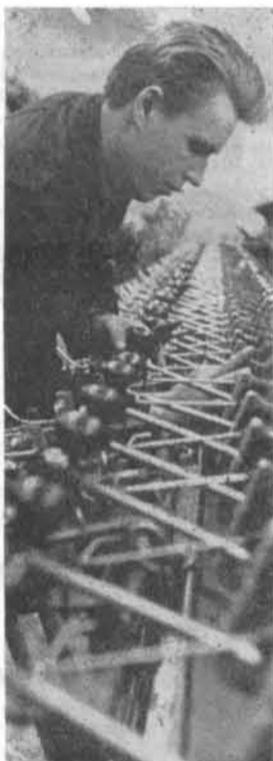
Але, будуючы новае жыццё, людзі не хочуць, не павінны забываць пра мінулае. Яно не проста гісторыя. Яно шмат чаму вучыць. І ў першую чаргу — як любіць сваю Радзіму, адстойваць яе свабоду. Пра край, што прылягае з поўдня да Налібоцкай пушчы, гавораць, што тут кожны куст страляў па фашыстах. На барацьбу з ворагам ішлі людзі сем'ямі і нават цэлымі вёскамі. Так было ў Лядках, Пагарэльцы, Новым Сяле, Сіняўскай Слабадзе, Антанёве.

Нямала было ў гэтай барацьбе і ахвяр. За гады акупацыі гітлераўцы расстралялі, закатавалі, спалілі жывымі ў раёне каля пяці тысяч мірных жыхароў, большасць з якіх былі жанчыны, старыя, дзеці. Шэсцьсот воінаў і партызан загінулі пры вызваленні раёна, больш дзвюх тысяч мясцовых жыхароў не вярнулася да сваіх сем'яў з франтоў. Іх імёны навечна захаваюць для будучых пакаленняў дзесяткі абеліскаў і помнікаў.

І кожны раз, калі былыя

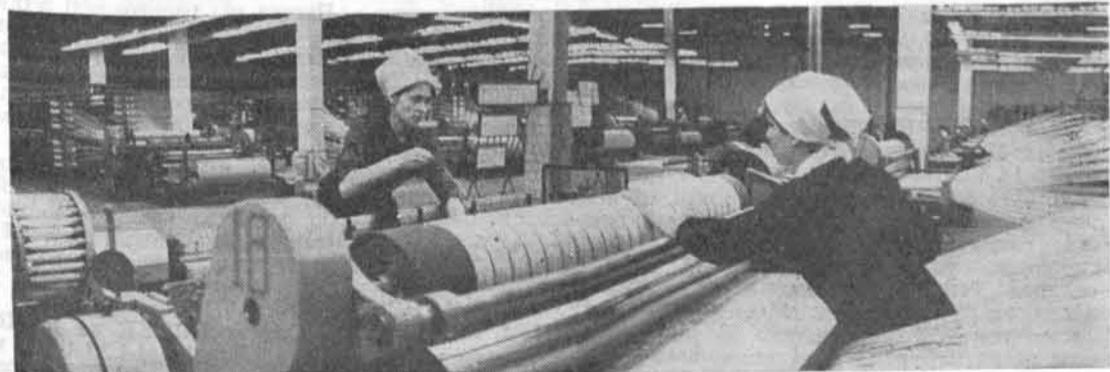
байцы збіраюцца разам, яны ўспамінаюць загінуўшых сяброў, расказваюць моладзі пра баявыя паходы. Такімі былі выступленні на злёце былых камандзіраў і партызан Сямёна Лапацкага, Івана Чумачэнкі, Уладзіміра Дасько, Паўла Жалезняковіча, Васіля Ждановіча і іншых. Чуўся ў словах ветэранаў клопат пра наша сённяшняе жыццё, цвёрдае імкненне адстаяць мір на зямлі. А потым зноў гучала песня пра бярозы ды сосны — партызанскія сёстры, якіх ніколі ў жыцці не забыць.

М. КУРГАН.

На Брэсцкай фабрыцы верхняга трыкатажу добра ведаюць залатыя рукі памочніка майстра маталянага ўчастка Міхаіла Мельнікава.

Фота І. ПЯТРОВА.

Ткацкі цэх Светлагорскага завода штучнага валакна. На першым плане — ткачыца Зоя ГАРОХАВА і ставельшчыца Валя САЛАГУБАВА. Фота А. САСІНОўСКАГА.

СЕГОДНЯ В НОМЕРЕ

ДЛЯ ТЕХ, КТО НЕ ЧИТАЕТ

ПО-БЕЛОРУССКИ

«ГАДЫ, СТАГОДДЗЯМ РОУНЫЯ» — так называецца сённяшняя перадавая артыкул-пастанавленню ЦК Комуністычнай партыі Беларусі «О 50-летии Белорусской Советской Социалистической Республики». В постановлении отражены основные вехи на славном пути БССР, революционный подъем и самоотверженность нашего народа, его героические будни, его борьба за расцвет экономики и социалистической культуры. Белорусский народ встречает юбилей республики славными трудовыми подарками. Эту замечательную дату будут, безусловно, отмечать и наши земляки за рубежом. Их лучший подарок юбилею — правдивое слово о своей Родине.

«І АГНІ ПАРТЫЗАНСКІХ КАСТРОЎ...» (3 стр.) — эти слова из «Лесной песни» А. Русака вынесены в заголовок репортажа о слете бывших воинов и партизан Кореличского района. Каждый раз, когда ветераны собираются вместе, они рассказывают молодежи о боевых походах, вспоминают погибших друзей. В одном только Кореличском районе было убито фашистами пять тысяч мирных жителей, две тысячи не вернулись с фронта, шестьсот воинов и партизан погибло при освобождении района. В расказах ветеранов — и героические были, и заботы о нашем сегодняшнем дне, и твердое намерение отстоять мир на земле.

В Минске на берегу Свислочи стоит маленький деревянный домик, в который нескладываемым потоком идут посетители. Это Дом-музей и съезд РСДРП. 70 лет назад здесь в квартире Петра Васильевича Румянцова собрались социал-демократы из разных городов. Они основали Российскую Социал-Демократическую Рабочую партию и приняли первый ее манифест. Это событие горячо приветствовал В. И. Ленин, находившийся в то время в ссылке («ГЕРКУЛЕС НАРАДЗІУСЯ У МІНСКУ», 4 стр.).

18 марта прогрессивное человечество отмечает как День Парижской коммуны. Участнику коммуны нашему земляку Валерию Потаненко посвящена статья «АД'ЮТАНТ ГЕНЕРАЛА ДАМБРОўСКАГА» (5 стр.). Об этом человеке интересной и трудной судьбы мы знаем еще мало, и то не из рассказов его единомышленников, а из злобных обвинений врагов, из документов царской охраны. Но даже по суконным словам жандармских рапортов мы можем представить, какое пылкое сердце было у юноши, какую яркую благородную жизнь прожил адъютант легендарного Ярослава Домбровского.

Письма, выдержки из которых мы публикуем под заголовком «РАСІЮ АБМІНАЙ ЯК МАГА ДАЛЕЙ...» (4—5 стр.), не дошли до адресатов. Подпольщики перехватили более десятка тысяч писем, которые в годы II мировой войны писали гитлеровские солдаты с оккупированной территории Советского Союза. «Каждую ночь партизаны взрывают железную дорогу», — писал солдат Кудлер. — Сегодняя ўтроем перад нашым домам стаялі два красныя флагі, а калі нашы калегі подошлі к ім, каб іх сніць, узлетелі на воздух». «Четыре дня ведем боевые действия», — сообщал родственнику другой солдат. — Мы грязные, небритые, совсем вымотанные. Мечтаем, чтобы как-нибудь выбраться из России».

Исполнилось 50 лет известному белорусскому поэту Алесю Бачило. Как и все его ровесники, А. Бачило прошел нелегкий жизненный путь. Был сельским учителем, в 23 года ушел на фронт, участвовал в боях на Керченском полуострове, освобождал братскую Литву. После войны сотрудничал в республиканской прессе. Один за другим выходили его поэтические сборники, широкую популярность приобрели песни. Первые такты песни «Родина моя дорогая» стали позывными белорусского радио. В последние годы Алесь Бачило написал либретто опер «Ясный рассвет», «Колочая роза». Имя А. Бачило хорошо известно нашим землякам, не раз присылавшим нам теплые отзывы о его стихах и песнях («ПАРАСТАЛАСЦІ», 6 стр.).

«МІШЭЛЬ ЭСЛЕ З І-ГА «В» (6 стр.) — так называется зарисовка о маленькой французенке, которая учится в 42-й минской школе. Она приехала в Советский Союз с родителями, приглашенной на преподавательскую работу в институт иностранных языков. На груди Мишель красная звездочка, которую носят все октябрята, и она с гордостью показывает пятерки по русскому языку. Девочка очень довольна своими новыми товарищами — веселыми, скромными и дружелюбными советскими ребятами.

Много любителей туризма на Минском тракторном заводе. А где туристы, там, конечно, гитары и песни. Тракторозаводцы создали свой клуб туристской песни и назвали его «Гренада» — в честь известной песни на слова Михаила Светлова. Этой песней и открыли они вечер, на который пригласили рабочих минских заводов, студенческую молодежь, друзей из других городов. Фото-репортаж из дворца культуры МТЗ «ЗАПРАШАЕ КЛУБ «ГРЕНАДА» помещен на 8 стр.

ГЕРКУЛЕС НАРАДЗІЎСЯ Ў МІНСКУ

У Савецкім Саюзе нямала гістарычных мясцін, звязаных з рэвалюцыйным мінулым нашага народа. Ёсць такое памятнае месца і ў сталіцы Савецкай Беларусі — Мінску. У самым цэнтры горада, у акружэнні прыгожых шматпавярховых будынкаў, патанаючы ў зеляніне саду, стаіць на беразе Свіслачы драўляны домік. Гэта — музей І з'езду РСДРП. 13 сакавіка гэтага года споўнілася роўна 70 год з дня адкрыцця І з'езду нашай партыі.

Калі было вырашана склікаць з'езд у Мінску, дык гарадская сацыял-дэмакратычная арганізацыя стала падшукваць найбольш бяспечнае месца для яго работы. Кватэра актыўнага члена арганізацыі Пятра Васільевіча Румянцава якраз падыходзіла для гэтага. Непрыглядны домік на Захар'еўскай вуліцы, № 135 (зараз — Ленінскі праспект) стаў на самай ускраіне горада. Вакол яго быў вялікі сад, а побач пачынаўся лес. (Калі параўнаць гэта з сучасным Мінскам, дык, зразумела, здзіўляцца кожны, хто пабываў у горадзе, — бо домік зараз знаходзіцца ў цэнтры; вось як вырас Мінск). І яшчэ адна дэталі: насупраць дома ў той час знаходзіўся будынак галоўнага ўпраўлення коннай жандармерыі Мінска і Мінскай губерні. Калі б паліцыя нейкім чынам даведалася аб з'ездзе, дык напэўна не стала б шукаць яго ў доме побач з упраўленнем жандармерыі. Сам гас-

падар кватэры пакуль падазрэння ў паліцыі не выклікаў, бо ён быў не простым рабочым, а чыноўнікам на чыгунцы.

Дэлегатаў з'езду, што прыбывалі з розных гарадоў, сустракалі на вакзале то сам Румянцаў, то яго жонка; абменьваліся паролем і суправаджалі іх на кватэру. Каб не выклікаць падазрэнняў у гаспадары дома і суседзях, Румянцаў тлумачыў прыезд «гасцей» імянінамі жонкі. З гэтай жа мэтай у кватэры падтрымлівалася святочная абстаноўка: на пакрытым абрусам сталі кепеў самавар, ляжалі карты... У сталовай увесь час гарэла печ, каб у выпадку налёту паліцыі можна было тэрмінова спаліць усе дакументы, а крыху адчыненае акно ў спальні служыла запасным выходам; праз яго можна было трапіць прама ў сад і схавацца ў лесе.

На з'езд прыбыло 9 дэлегатаў, якія прадставілі Пецярбургскі, Маскоўскі, Кіеўскі і Екацярынаслаўскі «Саюзы барацьбы», групу кіеўскай «Рабочай газеты» і «Бунд» з Вільні. Дэлегатамі былі С. Радчанка, А. Ванюскі, Б. Эйдэльман, Н. Вігдорчык, П. Тучапскі, А. Крэмер, К. Петрусевіч, А. Мутнік, Ш. Кац.

З'езд праходзіў канспіратыўна з 13 па 15 сакавіка 1898 года. Як вядома, асноўным на з'ездзе было пытанне аб канстытуіраванні партыі. І на сваім першым пасяджэнні дэлегаты

прынялі рашэнне аб стварэнні Расійскай Сацыял-Дэмакратычнай Рабочай партыі. Адносна назвы вяліся доўгія дэбаты. Прынцыповае значэнне мела тое, што партыя была названа не «рускай» (як меркавалі некаторыя дэлегаты), а «расійскай», бо сацыял-дэмакраты ставілі сваёй задачай аб'яднанне ў сваіх шэрагах перадавых рабочых усіх нацыянальнасцей Расіі для барацьбы з царызмам і капіталізмам.

Ул. І. Ленін, знаходзячыся ў той час у сібірскай ссылцы, пісаў, што само слова «расійская» знішчае ўсялякую думку аб нацыянальным характары партыі.

Першы з'езд РСДРП прызнаў, што вышэйшым органам партыі з'яўляецца з'езд, а яе выканаўчым органам — ЦК, які выбіраўся з'ездам. З'езд абраў ЦК у складзе трох чалавек (Радчанку, Эйдэльмана і Крэмера), прызнаў органам партыі «Рабочую газету» і даручыў ЦК выпусціць маніфест. Хутка пасля з'езду два члены ЦК былі арыштаваны, але маніфест усё ж удалося выпусціць (таксама ў Беларусі — у Бабруйску), і ён атрымаў шырокае распаўсюджанне ў краіне.

Уладзімір Ільіч даведаўся аб з'ездзе РСДРП у маі 1898 года. Па ўспамінах таварышаў па сібірскай ссылцы, Ленін сустраў вестку аб з'ездзе з вялікай радасцю.

«Ён радаваўся, як дзіця, — пісаў П. М. Лепляшынскі, які быў у той час разам з Леніным у ссылцы. — Ён з вялікай гордасцю заявіў нам, сваім бліжэйшым таварышам па ссылцы і аднадумцам, што з гэтага часу ён — член Расійскай Сацыял-Дэмакратычнай Рабочай партыі. Мы таксама ўсе з вялікім задавальненнем падхапілі гэты новы для нас матыў і нібы адразу выраслі ў сваіх уласных вачах...»

Ацэньваючы ролю І з'езду, Ул. І. Ленін пісаў: «...Мы, рускія сацыял-дэмакраты, павінны згуртавацца і накіраваць усе намаганні на ўтварэнне моцнай партыі, якая змагаецца пад адзіным сцягам рэвалюцыйнай сацыял-дэмакратыі. Імяна гэта задача была намечана ўжо з'ездам 1898 года, які стварыў Расійскую Сацыял-Дэмакратычную Рабочую партыю і апублікаваў яе «Маніфест». Мы прызнаём сябе членамі гэтай партыі, поўнаасцю падзяляем асноўныя ідэі «Маніфеста» і надаём яму важнае значэнне, як адкрытай заяве яе мэты».

...Вечарам 3 сакавіка, закончыўшы афіцыйную частку работы, абмеркаваўшы ўсе пытанні, дэлегаты з'езду і сям'я Румянцавых сабраліся за сціплым святочным сталом. Упаў-

голоса спявалі рэвалюцыйныя песні, гаварылі ўсхваляваныя прамовы. Усе гарэлі адным жаданнем — ажыццявіць рашэнні, прынятыя на з'ездзе. Сімвалічна прагучаў апошні тост гаспадары дома П. Румянцава: «Няхай дзіця, народжанае ў гэтым доме, будзе моцным і здаровым, як Геркулес!» І зараз, праз 70 год, мы можам з упэўненасцю сказаць, што поўнаасцю збыліся пажаданні рэвалюцыянера.

Па ўказанню ЦК Камуністычнай партыі ў 1923 годзе, да дваццаціпяцігоддзя з дня склікання з'езду, дом, дзе праходзіў з'езд, быў ператворан у музей. Вялікую дапамогу ў падборцы матэрыялаў і мэблі для музея аказаў П. Румянцаў. Стары большавік памёр у 1929 годзе і пахаваны ў Суражы. У першыя дні Вялікай Айчыннай вайны фашысцкія захопнікі разбурылі і спалілі Дом-музей. Прычым згарэлі амаль усе экспанаты. У 1948 годзе, да 50-годдзя І з'езду, па рашэнню ЦК Кампартыі Беларусі музей быў зноў адбудаваны. Зараз у музеі маюцца два аддзелы. У першым экспануюцца дакументы, якія адлюстроўваюць сацыяльна-эканамічнае становішча Расіі ў канцы мінулага стагоддзя і барацьбу Леніна за стварэнне марксісцкай партыі новага тыпу. У другім аддзеле паказана абстаноўка кватэры Румянцава, дзе праходзілі пасяджэнні з'езду. Тут той жа стол, пакрыты простым абрусам, старамодны рускі самавар, над сталом вісіць газавае лямпа, вакол стала пачарнелыя ад часу крэслы згнутымі спінкамі.

Музей карыстаецца вялікай папулярнасцю. Штогод яго на-

У Доме-музеі І з'езду РСДРП.

ведваюць сотні і тысячы людзей, тут можна ўбачыць рабочых, калгаснікаў, студэнтаў, ваеннаслужачых, навучэнцаў. Тут яны сустракаюцца і гутараць са старымі камуністамі. Вельмі часта ў памяшканні музея ва ўрачыстай абстаноўцы юнакам і дзяўчатам, якія ўступаюць у рады Ленінскага камсамола, уручаюцца камсамольскія білеты, а піянеры праводзяць тут свае ўрачыстыя лінейкі. Частым госцем Дома-музея з'яўляецца сын П. Румянцава — Уладзімір Пятровіч Румянцаў.

...Васемнаццаць год было яму ў пачатку вайны, калі ён уступіў у рады Савецкай Арміі. Хутка яго з групай байцоў перакінулі ў тыл ворага — у родныя беларускія лясы. На Гомельшчыне з невялікай жменькі байцоў вырасла брыгада народных месціўцаў імя Чапаева.

Не пералічыць усіх падзвігаў партызан гэтай брыгады. І была ў гэтым немалая заслуга разведчыкаў, якімі камандаваў дваццацігадовы Уладзімір Румянцаў. За баявыя заслугі і храбрасць ён узнагароджаны многімі ордэнамі і медалямі Саюза ССР. Зараз Румянцаў працуе ў Міністэрстве аховы грамадскага парадку, жыве ў Мінску.

У Мінск прыязджаў сын аднаго з дэлегатаў І з'езду — Казімір Петрусевіч. Казімір Казіміравіч у гады вайны быў партызанам брыгады, якой камандаваў Герой Савецкага Саюза К. Арлоўскі. А калі закончылася вайна, пераехаў на жыхарства ў Польшчу. Казімір Петрусевіч быў адказным работнікам у народнай Польшчы, потым паспяхова абараніў доктарскую дысертацыю, стаў прафесарам, дырэктарам Інстытута экалогіі Польскай Акадэміі навук. Вучоны з сусветным імем, член ПАРП — такі Казімір Петрусевіч, сын рускага рэвалюцыянера, дэлегата І з'езду РСДРП.

У Кнізе ганаровых гасцей музея пакінулі свае запісы відныя партыйныя і дзяржаўныя дзеячы многіх краін, вядомыя людзі Савецкага Саюза. Тут ёсць радкі, напісаныя рукай Марыса Тарэза, Жанэты Вермерш, Антаніана Новатнага, Тодара Жыўкава, Іосіфа Броз Ціта, Хо Шы Міна, лётчыка-касманаўта Андрэяна Нікалаева і многіх іншых.

У музеі часта можна пачуць нямецкую, польскую, французскую, англійскую, чэшскую, арабскую, балгарскую мовы. Турысты, якія праязджаюць праз Мінск, члены розных дэлегацый лічаць сваім абавязкам наведаць Дом-музей І з'езду РСДРП.

А. БЕЛАВУСАУ.

ПІШУТ ЗЕМЛЯКІ

Хочу расказаць о впечатлении, которое произвел здесь ансамбль песни и пляски Советской Армии под управлением Б. Александрова. Такого концерта я еще никогда не видела. В зале, который вмещает шесть тысяч человек, не было ни одного свободного места. И каждый, затаив дыхание, старался не пропустить ни одного слова, ни одной ноты.

Певцам и танцорам аплодировали так, что они снова и снова возвращались на сцену. Одна песня была лучше другой. А «Калинку» солисту пришлось спеть дважды. В зале вокруг себя я слышала восторженные восклицания, особенно похвалились французы три песни, исполненные молодцами-солдатами по-французски.

Когда кончился концерт, зрители бросились на сцену, чтобы получить автографы у советских артистов. И радостно было видеть, как вежливо, с улыбкой ставили наши солдаты свои подписи на программах и пластинках. Это был замечательный вечер. Сердце мое было переполнено гордостью. Хотелось бы чаще видеть советских артистов во Франции. И не только потому, что французы, уставшие от новомодных певцов без голоса, очень любят русскую народную музыку; такие гастроли укрепляют дружбу между народами.

Франция.

А. ЗАДОРЖНАЯ.

ПІШУТ ЗЕМЛЯКІ

«РАСІЮ АБМІНАЙ ЯК МАГА ДАЛЕЙ!..»

Письмы, урыўкі з якіх мы публікуем, не дайшлі да адрасатаў. Падпольшчыкі перахапілі болей дзесятка тысяч прыватных пісьмаў, якія ў час другой сусветнай вайны былі пасланы салдатамі вермахта з акупіраванай тэрыторыі Савецкага Саюза.

Дадзім слова былым заваёўнікам. Няхай іх пісьмы нагадаюць заходнегерманскім рэваншыстам, чым скончыўся «драг нах Остэн».

Салдат БЕРНШТЭЙН да Эльзы Мудэрндорф, Альтэнбург, 11.VIII.1942 г.

Я арганізаваў сабе прыгожае адзенне, боты, гадзіннік, нават малы насценны гадзіннік, — у нас, нямецкіх салдат, ёсць прыроджаны арганізацыйны талент. Мы арганізуем усё, што не прыбіта ці не замуравана, а часам і гэта можам.

ВЕРНЕР да Гейнца Зомера, 10.X.1942 г.

Учора ўрач раскаваў мне, што армія планавала

адкрыць у Бабруйску публічны дом. Адгукнуліся толькі дзве рускія, але назаўтра іх знайшлі нежывымі. Яшчэ сёе-тое цікавае. З мэтай адпраўкі ў Германію эшалона маладых дзяўчат ва ўзросце 16—25 год адбыўся медыцынскі агляд. Вынік: усе без выключэння здаровыя, 80—85 працэнтаў — нявінныя. Дык дзе тая маральная непаўнаценнасць? Дзе можна сустрэць што-небудзь падобнае? У мяне ёсць мілая, прыгожая прыяцелька, але не дай бог падысці бліжэй. Я навучыўся паважаць рускіх жанчын.

Яфрэйтар Гейнц МЕКЛЕР да утэр-афіцэра Макса Меклера, 9.X.1942 г.

Я — адзін з тых, хто дапамагае змяншаць колькасць партызан. Я стаўлю іх да сцяны і кожнаму кулю ў лоб — вельмі вясёлая і цікавая работа.

Салдат ЛЕР да Софіі Лер, Франкфурт, 6.X.1942 г.

Пра адпачынак у гэтым годзе няма чаго і думаць — можа ў маі-чэрвені наступнага года... Ва ўсім вінаваты яўрэі. Даўно трэба скончыць з гэтымі адкідамі чалавецтва. На адлегласці 30 км ад Пінска мы расстралялі 5 000 такіх тыпаў. Яны павінны былі распрануцца дагала, усё роўна ці жанчыны, ці мужчыны, потым надыйшоў іх канец. Так будзе з кожным. Не буду табе болей пісаць і прашу — пакінь гэта для сябе, каб не разнослася далей, бо ведаеш, што можа здарыцца. Цяпер наш батальён у дзеянні, паліце на партызан, часам стаім па калена ў вадзе.

Салдат БОЙЕК да Г. Кеміна, Берлін, 14.XI.1942 г.

Расстраляна 17 000 яўрэяў. Вось было шуму! Я прыглядаўся з прыемнасцю. Горад даволі прыгожы, многа паркаў, зеляніны. Тут закла-

АД'ЮТАНТ

ГЕНЕРАЛА

ДАМБРОЎСКАГА

18 САКАВІКА—ДЗЕНЬ ПАРЫЖСКОЙ КАМУНЫ

чыноўніка, уладальніка маёнтка Стаядлы ў Нова-Мінскім павеце. У 1857 годзе бацька ўладкаваў Валерыя Патапенку ў Фіутумскую гімназію ў Дрэздэне, дзе ён пражыў да 1859 г. У 1862 г. ён выехаў у Брусель, дзе слухаў лекцыі ў камерцыйным вучылішчы. У 1863 г. там жа наведваў універсітэт. Пасварыўшыся з бацькам, не вяртаўся дадому. У 1868 г. выехаў у Парыж, дзе спачатку пісаў дробныя артыкулы ў часопісы, потым працаваў у абойшчыка, нарэшце ў булачніка.

Пасля пачатку франка-прускай вайны ў кастрычніку

Аб гэтым чалавеку цікавага і цяжкага лёсу мы ведаем яшчэ мала. І ведаем не з расказаў яго сяброў і аднадумцаў, а са злых абвінавачанняў, якія кідалі яму ў твар яго ворагі, яго ідэйныя праціўнікі,—з дакументаў царскай ахранкі.

...Май 1871 года. Парыжская камуна пацярпела паражэнне. Набарэжныя Сены, брук вуліц, сцены дамоў абліты крывёю камунараў. Уцялеўшыя ад жорсткіх распраў спрабуюць пакінуць Парыж.

Царскі ўрад і яго ахранка непакояцца—у Парыжы на баку камунараў змагаліся і выхадцы з Расіі. Таго і глядзі, рэвалюцыйная зараза прыздзе ў Расію, перакінецца туды, дзе яшчэ зусім нядаўна бушавала полымя паўстання 1863 года.

25 мая газета «Голас» у адзеле «Замежныя навіны» друкуе спіс 19 удзельнікаў Камуны—палякаў і ўраджэнцаў заходніх абласцей Расіі. У ліку дзевятнаццаці называецца прозвішча Валерыя Андрэевіча Патапенкі. Трэцяе аддзяленне прымае захады да іх пошукаў і арышту.

Валерыем Патапенкам цікавацца і французскія жандары. Але яго няма ні ў Расіі, ні ў Францыі. Валерыя пашанцавала прабрацца ў Германію. Там, у Кёльне, ён здабыў пашпарт і стаў думаць аб вяртанні на радзіму. Але як гэта зрабіць, калі няма ні сродкаў, ні блізкіх, якія б маглі дапамагчы? Валерыі робіць неасцярожны крок—25 чэрвеня ён пашлае пісьмо ў Расію свайму брату Мікалаю і просіць дапамогі. Але пісьмо апынулася ў руках начальніка Варшаўскай жандарскай акругі. Той тэрмінова адпраўляе спецыяльнае данясенне Трэцяму аддзяленню. Адтуль ідзе прадпісанне:

«Даць распараджэнне да самага строгага нагляду за з'яўленнем у нашых межах памянутага ў гэтым данясенні Валерыя Патапенкі і пры арышце старанна абшукаць яго і паведаміць у Трэцяе аддзяленне».

Варшаўскія жандары сачылі пільна. Праходзяць месяцы, а Патапенкі ўсё няма. Яму, мабыць, у гэты час было нялёгка, таму што 5 снежня ён робіць непапраўны ўчынак: з'яўляецца на станцыі Аляксандрава Варшаўска-Венскай чыгункі. Жандары хапаюць яго і перадаюць у распараджэнне часовай ваенна-следчай камісіі.

Валерыя абшукваюць. Быццам нічога падазронага: прыватныя пісьмы звычайнага зместу. І раптам—нумар французскай газеты, у якой чорным па белым надрукавана, што Патапенка В. расстраляны як удзельнік Парыжскай камуны.

Шэф жандараў піша спецыяльны даклад імператару Аляксандру аб тым, што мяцежнік злоўлен. На дакладзе з'яўляецца надпіс: «Яго вялікасць жадае мець даведкі аб далейшым ходзе дасяння».

15 снежня ў Трэцяе аддзяленне паступае данясенне, дзе дадзена біяграфія Валерыя Патапенкі.

Праз шэсць дзён кіраўнік аддзялення Шульц зноў піша ў Варшаву: «Яго вялікасць жадае мець даведкі аб далейшым ходзе дасяння па азначанай справе».

У пачатку студзеня 1872 года прыходзіць больш падрабязнае данясенне з Варшаўскай жандарскай акругі. З яго мы даведваемся аб Патапенку—хто ён, адкуль, дзе бываў, што рабіў.

«Гэтыя даведкі аб парыжскім камунару Валерыю Патапенку здабыты Часовай ваенна-следчай камісіяй пры намесніку ў Царстве Польскім. Патапенка аказаўся 26 год. прываслаўнага веравызнання, сын адстаўнога камісарыяцкага

1870 г. уступіў у народную гвардыю, прымаў удзел у вайне супраць прусакоў і атрымаў званне паручніка. Пры выбарах народнай гвардыі ў лютым 1871 г. назначан быў капітанам. У пачатку красавіка быў назначан у штаб генерала Бержэра. Калі апошні быў зменен Яраславам Дамброўскім, знаходзіўся пры ім да 23 мая, г. зн. да смертнага ранення Дамброўскага. Пасля смерці яго і заняцця Парыжа версальскімі войскамі Патапенка хаваецца некалькі дзён у пазалотчыка Габера, які дастаў яму, Патапенку, пашпарт на імя Лемана. Дзякуючы гэтаму яму ўдалося пакінуць горад і перабрацца да Амані, дзе ён атрымаў пропуск ад царскай камендатуры. Потым ён прыбыў у Кёльн, дзе жыў да 1—3 снежня. Потым прыехаў у Берлін і звярнуўся ў рускае пасольства з просьбай аб выдачы яму пашпарта, але, атрымаўшы адмову, з'явіўся на пагранічны пункт Аляксандрава, дзе і быў арыштаваны».

Якая яркая біяграфія! Нават з суконных слоў жандарскага рапарта мы можам уявіць, якое палымнае сэрца было ў юнака. Ён уступіў у народную гвардыю, калі на зямлю яго французскіх сяброў ступіў бот прусака. Ён, мабыць, нядрэнна змагаўся, калі так хутка стаў паручнікам, а потым капітанам. Ён не адыходзіў ад праслаўленага генерала Камуны Дамброўскага да апошніх хвілін жыцця свайго начальніка. Ён быў воінам, барацьбітом, рэвалюцыянерам.

Ваенна-следчая камісія абвінавачвала Патапенку «ў недазволенай адсутнасці за мяжой з 1863 па 1871 год» і ў тым, што ён, не атрымаўшы згоды свайго ўрада, паступіў на службу «спачатку ў французскія войскі, потым, у 1871 г., у рады Парыжскай камуны, якая захапіла ў свае рукі вярхоўную рэвалюцыйную ўладу ў Францыі, і быў ад'ютантам пры так званым каменданту Парыжа Яраславу Дамброўскім...»

Валерыя Патапенку судзіў ваенна-палывы суд. Год заняла судовая цяганіна. І толькі 13 студзеня 1873 года генерал-фельдмаршал Берг паведамляе Трэцяму аддзяленню, што «палывы аўдытарыят, згодна з прыговарам ваеннага суда, мяркуе Патапенку, пазбавіўшы ўсіх правоў, саслаць у Сібір на пасляненне».

На дакуменце, складзеным па гэтай справе спецыяльна для цара, з'яўляецца вердыкт: «Яго вялікасць загадаў выканаць».

Справа закончана. Валерыі Андрэевічу Патапенку аказаўся адзіным удзельнікам Парыжскай камуны, які трапіў у рукі Трэцяга аддзялення...

Жыццё яго, барацьба яго—аповесць аб дружбе слаўных рэвалюцыянераў Францыі і Расіі.

А. МАЖЭЙКА.
АДН.

На роднай галінцы.
Фотазвод В. КРЭТАВА.

Николай АЛТУХОВ

ВЕСЕННЯЯ МЕЛОДИЯ

Я иду тропинкою
исхоженной,
Хлюпают весенняя вода,
И с деревьев, снегом
припорошенных,
Капелька сорвется иногда.
Отгудели древними
свирелями
Гулкие метели — свистуны.
Или елки
Маскхалаты белые
Без конца напяливать
должны!
Скоро ли
Под ивами и кленами
Мы дождемся вешнего
тепла!
А взглянул
В глаза твои зеленые
И поверил,
Что пришла весна.

БАРАСАЎ Георгій (Рыгор), 1941 г. н., шукае бацькоў, звестак аб якіх не мае. У верасні 1949 года ён быў падабраны работнікамі савецкай камендатуры ў Германіі і ў 1950 годзе адпраўлены ў СССР. Магчыма, ён быў вывезены ў Германію разам з бацькамі і яны зараз знаходзяцца за мяжой.

ВАС ШУКАЮЦЬ
І ЧАКАЮЦЬ
СВАЯ КІ

дзены два могільнікі для нашых салдат, мы павялічваем іх з дня ў дзень.

Салдат Густаў ВІЦІНГ да Ільзы Віцінг, Дрэздэн, 23.V. 1942 г.

Тры дні назад мы зноў мелі буйное напаўненне партызан. На гэты раз мы страцілі 4 чалавекі забітымі і 6 параненымі. Страцілі таксама некалькі машын — гэтыя бандыты падпалі іх. Зараз мы за ўсё ім адпалілі. Як гэтая адплата выглядала, можаш сабе ўявіць. Ляжым цяпер над Бярэзінай.

Обер-салдат Гейнц ЦЫМЕРМАН да Мацільды Цымерман, Брэмен, 25.V.1942 г.

Скажу табе па шчырасці, што калі мы гэтую вайну прайграем, то перш за ўсё дзякуючы праклятым партызанам. І ўдзень і ўначы баішся за жыццё. Нават у кіно вымушаны хадзіць з карабінамі. Больш у гэтых умовах нельга вытрымаць.

Унтэр-афіцэр ЗАР да Вілі Зара, Дрэздэн, 1.VI.1942 г.

Заўтра пачынаем новыя баі з чырвонымі бестыямі. Кепскія справы. Партызаны вельмі нам дакучаюць. Мала таго, што нападаюць у нямецкіх мундзірах, дык яшчэ

і на нямецкіх машынах, нішчаць нам амуніцыю і забіваюць нашых калег.

Обер-яфрэйтар Іозэф ФУНК да яфрэйтара Ганса Рудзігера, 9.X.1942 г.

Я пры штабе палка. Наша задача — пабудова хадой злучэння. Ты не ўяўляеш, як мы сябе адчуваем, калі групай у 10—11 чалавек рушым у ляс. Калі гэта нарэшце скончыцца! Як ты думаеш, ці скончым мы ў Расіі ў наступным годзе?

В. КРЫГЕР да салдата Ф. Крыгера, 9.X.1942 г.

Мы ў Бабруйску. Партызаны бяспачна жажлівым чынам. Яны такія нахабныя, што атакуюць нас у белы дзень. Мы не аддаляемся больш чым на 3 кіламетры ад нашых дамоў. Як бачыш, пачынаецца зноў.

Салдат КУДЛЕР да салдата Эрыха Цымермана, 11.XI. 1942 г.

Калі хочаш дастаць курэй ці яйкі, трэба ісці групай чалавек у 30, а калі трохі далей, дык і гэтага недастаткова. Па суседству з намі знаходзіцца лагер 500 партызан, і нічога з гэтым не зробіш. Штоначы ўзрываюць чыгуначныя лініі. Часам мы

атрымліваем фальшывыя выклікі па тэлефоне, а калі вяртаемся, то наш дом гарыць, а партызан ужо няма. Цяпер ты, прынамсі, маеш уяўленне аб нашай службе. Сёння зранку перад нашым домам стаялі чырвоныя сцягі, а калі нашы калегі падыйшлі да іх, каб скінуць — узляцелі ў паветра. Усе на месцы загінулі.

Яфрэйтар Маціас ФРАНКЕНБЕРГЕР да А. Франкенбергер, Зальцбург, 13.XI. 1942 г.

Ты здзіўляешся, што я пашлю? Павер мне, у нас не толькі валасы шарэюць, але і твары, і сэрцы! Ты разумееш? А што будзе зімой? Мы баімся яе страшэнна. Штодзённа пускаюць пад ахон самае малое два эшалоны, але гэта ўжо не можа вывесці нас з раўнавагі. Мы прывыклі да горшага.

Салдат ГЕЛЬГОТ да Герты Лонгфельс, Эрфурт, 15. XI.1942 г.

Абмарожаныя раны ўжо зноў пачынаюць страшна балець, ты не можаш сабе ўявіць, як выглядаюць мае ногі, але ў шпіталь звярнуся толькі тады, калі зусім счарнеюць. Можа тады мяне адашлюць дадому. Лепей

быць калекам, чым заставацца тут.

Яфрэйтар РЭШКЕ да Фрыды Рэшке, Цалау, 30.III. 1942 г.

Ідзём маршам усё далей на ўсход, бо павінны як мага хутчэй дайсці да фронту. У час маршу можна многае ўбачыць — разбітыя ўшчэнт бронемашыны, грузавікі, самалёты і вялікую колькасць салдацкіх магіл. Навокал — руіны. У мяне стаялі слёзы ў вачах, калі я глядзеў на ўсё гэта — а думкамі я быў з вамі, бо мне здаецца, што я ўжо не ўбачу болей радзімы.

Яфрэйтар Ганс ГУРКЕ да обер-інспектара Курта Гурке, Ольс, 13.IX.1942 г.

Чатыры дні ўжо вядзём баявыя дзеянні. Мы брудныя і няголеныя, зусім вычарпаныя. Марым, каб як выбрацца з Расіі. Не маю сіл пісаць, літаральна падаю ад стомы.

Обер-яфрэйтар ФРЫЧЭ да Анны Фрычэ, Вахтэль, 12. XI.1942 г.

Нам даецца ў знакі ўзмоцненая дзейнасць рускай артылерыі. Відаць, неўзабаве зноў пачнуць атакаваць. Гэтай зімой я адмарожу сабе, відаць, нават косці. Цяпер,

нібыта, павінны адклікаць з фронту 40-гадовых. То я — занадта стары, то — занадта малады. Гэта так безнадзейна, што няма ніякіх перспектыв у будучыню.

Салдат Курт ГІНЦ да Кэ-тэ Гінец, Берлін, 10.IV.1942 г.

Гэтых балот і багны ў нас ты не можаш сабе ўявіць, хіба толькі бачыла ў «Ілюстраваным штотыднёвіку». Калі ты вернешся дадому, і я таксама, то пераканаешся, што я ніколі ўжо не буду глядзець «Штотыднёвікі». Мы занялі некалькі вёсак, дзе знайшлі многа скаціны. Потым усе хварэлі на страўнік, але прынамсі хоць раз нажэрліся. З катлом на нашым участку мы ўрэшце скончылі, але нам гэта дорага каштавала. Відаць, заўтра адыйдзем на 300 км, аж да Оршы.

Салдат КАШЭУСКІ да салдата Манфрэда Мейера, 13.IX. 1942 г.

Больш за ўсё нас цікавіць, дзе мы будзем зімаваць. Мы крыху баімся гэтых зімовых неспадзяванак. Раю табе, Расію абмінаць як мага далей.

Голас Радзімы

№ 12 (1019)

ПАРА СТАЛАСЦІ

АЛЕСЮ БАЧЫЛУ —
ПЯЦЬДЗЕСЯТ ГАДОУ

КОЖНАЙ раніцаю, баючыся, каб сын не спазніўся ў школу праз капрызны гадзіннік, я ўключаю радыё. І кожны раз, калі пачынаюць звянец пазыўня Мінска — першыя такты песні «Радзіма мая дарагая», я гавару сваім: «Чуеце, Алесь напамінае, што хутка пачнецца працоўны дзень».

Рэдкае гарманічнае спалучэнне лірычнай музыкі Ул. Алоўнікава і пранікнёнага паэтычнага тэксту Алесь Бачыла нарадзіла песню, якую запомнілі і палюбілі ўсе...

Вядомаму паэту, заслужанаму дзеячу культуры БССР Алесю Мікалаевічу Бачылу споўнілася 50 гадоў.

Здаецца, гэта было нядаўна, а прайшло аж трыццаць чатыры гады з таго часу, калі студэнт мінскага Белпедтэхнікума Алесь Бачыла прынёс у рэдакцыю «Піянера Беларусі» свой першы верш.

Здаецца, было нядаўна... Шаснаццацігадовы настаўнік Алесь Бачыла, пасланы на працу ў Каралішчавіцкую школу, ішоў па вясковай вуліцы, сарамліва адводзячы позірк ад смелых і цікаўных дзявочых вачэй. Як цяжка было пачынаць свой першы ўрок, калі за партамі сядзелі амаль аднагодкі!

Здаецца, было нядаўна... Намеснік палітрука Алесь Бачыла па сігналу баявой трыбунгі заняў сваё месца ў страі. Трывога як трывога. Няма іх было — вучэбных, трэніровачных. Але на гэты раз выкацілі стаяўшы на прыколе гаўбіцы. Пачалася Вялікая Айчынная вайна.

У 1947 годзе я пазнаёміўся з сённяшнім юбілярам. Памятаю, што ў тых дні Алесь хадзіў засмучаны.

Як вядома, усе мы, маладыя і пачаткоўцы, марылі аб сваёй першай кнізе. Марыў аб ёй і Алесь. Але ажыццявіць гэтую мару ў 1947 годзе было нялёгка. Не было паперы, не было належнай паліграфічнай базы.

Як супрацоўніку газеты «Літаратура і мастацтва» друкарня «Чырвоны друкар» пайшла на сустрэчу Бачылу і згадзілася выдаць яго першую кніжку «Шляхі».

У 1950 годзе выйшла новая кніжка паэта «Подых вясны». А затым былі «Зоры вясення» (1954), «Юнацтва» (1959), «Дарыце цюльпаны» (1966) і іншы.

Алесь Бачыла належыць да той невялікай групы беларускіх літаратараў, якія актыўна працуюць у жанры опернага лібрэта. Памятаю, з якім запалам ён працаваў над лібрэта опер «Яснае світанне» і «Калючая ружа».

Вягучы гады. Здаецца, раней яны былі больш павольнымі. І тады хацелася, каб час ляцеў хутчэй. І, як бы задаволіўшы нашы жаданні, гады пабеглі, паляцелі, як птушкі, і не затрымаць іх і не вярнуць.

Але пяцьдзсят гадоў — гэта яшчэ не старасць. Гэта росквіт духоўных сіл чалавека, сталасць яго.

М. ГАРУЛЕУ.

МІШЭЛЬ ЭСЛЕ З І-ГА «В»

— Ад Гебвілера да Парыжа менш, чым ад Парыжа да Мінска, — так растлумачыла мне размяшчэнне свайго роднага горада Мішэль Эсле, першакласніца 42-й мінскай школы імя Бялінскага. Пасля такога тлумачэння зусім няцяжка было здагадацца, што горад Гебвілер, адкуль Мішэль разам з мамай і татам прыехала ў Мінск, знаходзіцца дзесьці не вельмі далёка ад Парыжа.

Тата юнай Мішэль выкладае французскую філалогію ў Мінскім інстытуце замежных моў. І Мішэль таксама міжволі давалася заняцца вывучэннем замежнай мовы, ды яшчэ такой няпростай, як руская. Але ў дзіцячым садзе, куды трапіла маленькая французжанка, яе шасцігадовыя ровесніцы, бадай, не вельмі ведалі метадыку выкладання мовы для чужаземцаў. Хутчэй за ўсё, іменна таму Мішэль менш чым за год авалодала рускай настолькі, што цяпер адрозніць яе гутарку ад нашай зможна толькі які-небудзь занадта прыдзірлівы лінгвіст.

У верасні Мішэль пайшла ў першы клас і адразу ж здзівіла настаўніцу сваімі ведамі ў арыфметыцы. Выявілася, што дзяўчынка навучылася лічыць яшчэ ў дзіцячым садзе ў сябе на радзіме. У пяцігадовым узросце яна ўжо ведала французскі алфавіт і была вельмі рада, калі пры вывучэнні рускай мовы выявіла многа знаёмых літар.

Другую чвэрць Мішэль Эсле закончыла на адны пяціцікі. Маленькую французжанку ўрачыста прынялі ў акцяб-

раты, уручыўшы ёй пяціканцовую зорачку, якую носяць усе лепшыя вучні. Ведае яна таксама шмат песень, з якіх самыя любімыя — «В лесу родилась елочка» і «Во поле березонька стояла».

Сяброў у юнай французжанкі шмат — увесь клас. Але асабліва пасябрала яна з Марынай Мандрус. Цяпер сяброўка захварэла, аднак Мішэль не даюць сумаваль яе жыццядарасныя ровесніцы. Ды і сама яна, праяўляючы зайздроснае пачуццё калектывізму, нярэдка застаецца пасля ўрокаў у школе, каб дапамагчы свайму адстаючаму аднакласніку Лёню Палякову вывучыць цяжкі ўрок.

Разам з таварышамі па класу і настаўніцай Фрузай Фёдарунай Рыжанковай Мішэль пабывала ўжо ў многіх цікавых месцах — у дзіцячым парку імя Горкага, у кінатэатры «Піянер», слухала дзіцячую оперу «Церам-церамок», якая ёй вельмі спадабалася.

Калі празвінеў званок, дзяжурны раздаў шпыткі. Мішэль так нецярпліва раскрыла яго там, дзе была закладзена прамакатка, што я не ўтрымаўся ад спакусы зазірнуць цераз плячо маёй новай знаёмай. Пад роўнымі радкамі стаяла акуратная пяцічка. А побач я прачытаў:

«Акцябрты — дружныя рэбятты. Яны любяць кніжкі. На вежах Крамля свеццяць зоркі».

І ўсё гэта было напісана без адзінай памылкі.

А. БРЖАЗОУСКИ.

Генадзь БУРАЎКІН

Староўцы з Мегечыцы

(Працяг. Пачатак у № 11).

Ваня яшчэ раз памацаў, ці добра ўвязаны мётлы, і Надзя ўзялася за санкі.

— Ну, — падаў ёй руку Буцілёў, — шчасліва! Чакаем вас заўтра, паслязаўтра. Бульбы наварым, сала насмажым. Так што старайцеся... — І не стрымайцеся, каб зноў не пакартаваць: — Страшна будзе, крычыце: «Мама!».

Мама... Мікола не ведаў, як даўно яна нікому не гаварыла гэтых слова. А яна, мабыць, не дзе ёсць, жыве, яе маці. Толькі Надзя яе забыла, нават голасу не памятае. Яна ўжо звывылася з думкай, што няма ў яе бацькоў. Былі... Быў бацька, плячкі і кравец, які не мог тыдня ўседзець на адным месцы. Хадзіў па вёсках і ўлетку, і зімой, шыў боты, кажухі, клаў пены. І ўсюды з ім хадзіла яе маці... і сёстры, і браты. Колькі іх было, сасцёр і братоў, Надзя і цяпер толкам не ведае. Памятае толькі, што многа... У нейкай вёсцы яе пакінулі — ці то ў сваякоў, ці то ў знаёмых. Казалі, быў неўрадлівы год, не хапала хлеба... Трапіла потым у Магілёў, у дзіцячы дом.

Святлейшых успамінаў, чым дзедмаўскія, у Надзі не было. Гэта была сапраўдная казка — светлы будынак, школа, бібліятэка, гульні, акрабачны гурток. «Рабінзон Круза» — любімая кніжка. Перачытала тры разы.

— Можна, давай я павязу санкі? — перабіў яе думкі Ваня. — А то стоміцца... — Не. Я прывычная. Як стамлюся, скажу... — Неяк каля Магілёва былі вайсковыя манёўры — і да іх у дзіцячы дом у госці прыехаў Варашылаў. Што рабілася! Надзя не магла тады паверыць — жывы Клім Варашылаў, савецкі маршал! Песні пра яго спявалі, вершы вучылі — вось ён тут, разам з імі... Пра сустрэчу гаварылі доўга, хлапчукі адмахваўся ад дзяўчынак: што вы, мы вось станем салдатамі, камандзірамі, і Варашылаў будзе нам даваць загады... Паглядзелі б хлапчукі на яе цяпер...

Ваня зноў тузануў за рукаў: — Ну, хопіць табе. Дай я... Яна аддала яму вярочыну і запыталася:

— Што, замёрз?

— Не, — крутнуў галавой Ваня. — Мы хутка ідзем... Але ж нельга, каб ты адна...

Надзя агледзелася. Гэтыя мясціны яна ведала. Не адзін раз прыходзіла сюды ў раз-

ведку, выглядала ўсё, запамінала. Хутка яны абыдуць староўны Гарадок, і можна будзе выбірацца на шашу. К таму часу зусім развіднее.

— А сёння цяплей, чым учора, — зазначыла яна. — Адпусціў мароз. Можна, адліга будзе...

— Можна, — азваўся Ваня і летуценна дадаў: — Вось каб мяцеліца...

— Ага, — падхапіла Надзя. — Гэта было б здорава! Зазіруха мяце. Ноч. А мы са сцягамі... Справіліся б за гадзіну. Ніхто б не заўважыў...

Яны ўжо выбраліся на шашу і пайшлі шпарчэй. Санкі з мётламі лёгка каціліся ззаду.

— Ты ніколі не быў тут? — запыталася Надзя.

— Не. Мяне ў разведку павылілі ў другі бок, пад Езярышча.

Гаворка не клеілася. Можна таму, што яны зусім не ведалі адно аднаго. А хутчэй за ўсё таму, што абодва ўвесь час думалі, як іх сустрэне Віцебск, што ім рыхтуе сённяшняя ноч...

Каля ўваходу ў горад іх спынілі паліцэйскія. Доўга разглядалі даведкі, а потым адзін стаў іх абшукваць, а другі скінуў з санак мётлы. У Надзі пахаладзела ў грудзях, калі ён ухопіў ізраз тую, з сакрэтам, і выскаліўся:

— Дубцы добрыя будуць... А?... Можна паспрабуем?..

Але той, што абшукваў Надзя і Ваню, змронча прыкрыкнуў:

— Хопіць. Развесляіўся... Адай малым!.. А вы, — спадыла бліснулі халодныя сінія вочы, — джгайце хутчэй. Гандляры!.. Каму патрэбны ваш тавары?

Узяўшы мётлы, Ваня з Надзай падбегам кінуліся ў горад.

На вуліцах было ціха і пуста. Надзі здавалася, што іх крокі чуваць на добрую вярсту, а ў спіны ім глядзяць сотні чужых вачэй... Пуста, ціха... Як быццам усе яшчэ спяць. А ўжо ж за поўдзень...

Надзя ішла наперадзе і не азірлася, быццам баялася, што Ваня убачыць, як раптам усё ў ёй сціснулася ў камячок. Яна не магла зразумець, што яе так насцярожыла. Паліцэйскія? Не. Хіба гэта першы раз! Адчуванне блізкага небяспекі? А калі яе не было... Прыгнятала хітрая і непрывычная цішыня, бязлюднасць. Здавалася, вуліцы няма канца.

Калі яны, нарэшце, дайшлі да Полацкага базару, Надзя з палёгкай уздыхнула. Тут было

людна. Натоўп рухаўся, гаманіў, нават смяяўся. Выгуквалі дзядзькі:

— Новыя боты!.. Хромавыя!.. За хлеб...

— Махорачка-гарладзёрачка... Каму на сэрцы цяжка, памагае зацяжка...

— Кажухі! Кажухі!.. Мянсяю на соль...

Надзя падміргнула Ваню: «Ну, пайшлі!» І — падалася ў кіпень натоўпу.

— Мяцёлкі! Мяцёлкі!.. Каму мяцёлкі?.. — крыкнула яна. — Бярыце мяцёлкі!.. Мяцёлкі!..

На іх ніхто не звяртаў увагі, быццам іх наогул не існавала. Побач стракатала тоўстая жанчына:

— Іголки... Іголки... Магазиныя... Магазиныя іголки... Мянсяю на цукар... Мянсяю на цукар...

Надзя праціснулася далей: — Мяцёлкі! Мяцёлкі!.. Але і тут не цікавіліся мяцёлкамі.

— Булён!.. Булён!.. З мясам! Булён з мясам! — палізу тоненькім голасам залемантвала старэнькая бабуля, і да яе кінуліся з усіх бакоў...

Надзя спынілася. — Ты ну іх! — злосна махнула рукой. — Пайшлі, Ваня, дзе-небудзь прсыядзем... Ногі падгінаюцца. Стамілася.

Яны адышліся ўбок, прымаціліся на санкі. Тут сядзелі дзве немаладыя жанчыны, правалі журавіны. Гандаль у іх ішоў слаба, і яны дзятліліся навінамі:

— Пецьку Кулінінага ведаеш? У паліцыю запісаўся. Кажы, канец нашай уладзе. Саветы, кажы, разбіты, немец Маскву бярэ.

— А-а, чаго цяпер толькі не гавораць...

— Кажы, глядзёў немцавы танкі. Кіно яму паказвалі... Самалёты, пушкі... Сілы такой, кажы, на цэлым свеце няма.

— Ды ўжо сіла ў іх ёсць.

— І кажы, не выкруцішся ніяк. Або служы немцу, або канец табе.

— Пачакаў бы трошкі. Чаго ўжо так спяшыць?

— Куліна прасіла. Ды ў яго свой розум. Кажы, чакаць далей пустое дзела. Пакуць усе чакаюць, можна месца добрае заняць...

— Якое там месца... сабацае...

Надзя ажно падскоквала на санках — так ёй не цярпелася кінуцца да цётка, крыкнуць, што маніць Пецька, што вернуцца нашы, што ніколі не ўзяць фашыстам Маскву. Але нельга. Трэба маўчаць. Трэба прыкідвацца абыякавай.

Надзя ўстала, прайшла далай. Вусаты дзядзька ў старэнькім кашуку разам з хлопцам гадоў дваццаці збіраў свае збанкі і гаршкі.

— Натаргаваў... — злосна бурчаў ён. — Дзень тут мёрз, а каб было за што...

— Нічога, нічога, — супакойваў яго хлопец. — Заўтра па-шанцуе... Затое ў мяне ёсць адна прапанова.

— Прапанова? — ажывіўся дзядзька.

Хлопец агледзеўся і, не звяртаючы асаблівай увагі на Надзя, зашаптаў:

— На тытунёвай фабрыцы можна пажывіцца. Праўда, махорку ўсю выграблі. Але застаўся пыл. Курчыць можна.

Дзядзька ўрадаваўся: — Праўда? Дык давай хутчэй. А то разнюхаюць, наляццяць, тады свішчы... — І прыкрыкнуў на Надзя: — А ты чаго тут таўчэшся?.. Папругі хочаш?..

Але Надзя і сама ўжо кінулася назад. У галаве яе нарадзіўся план. Трэба бегчы на тытунёвую фабрыку. Набраць таго пылу. Хлопцам у атрадзе няма чаго курчыць...

Яна растлумачыла ўсё Ваню, але той засумняваўся:

— Ці трэба? Раптам пападзешся...

— Я? Пападзешся! — Надзя хачела расказаць, у якіх пераплітах яна была, але вырашыла, што гэта зойме шмат часу, і па-кама-ндзірску строга загадала: — Ты чакай тут. А я хуценька... Заадно зірну на вуліцы...

Схапіўшы торбачку, яна зікнула.

Ваня патаптаўся на месцы, узяўся за санкі. Ён разумее, што нельга было адпусціць Надзя. Яму ж казаў Скуматаў: «Стрымлівай». Ды і без табакі можна абысціся. Падумаеш, курыва! Ён не курчыць, і — нічога... Не вялікая бяда, калі і іншыя пажывуць без гэтага дыму...

Яго аклікнуў мужчына ў акуларах:

— Хлопец! Мяцёлкі прадаеш?

— Прадаю. Купіце, — Ваня падняў з санак самую, на яго думку, лепшую. — Трэба?

— Ды трэба... А што бярэш?

— Хлеб, бульбу...

— Ну! Такое глупства, і — хлеб... Не, браток, гэта не тое... Хочаш цукерак?

Ваня рашыў адмовіцца, але перадумаў і з цікавасцю зірнуў на мужчыну:

— Пакажыце.

— Цудоўныя, — мужчына выцягнуў з кішэнкі некалькі рознакаляровых «падушчак».

У Вані ажно пад лыжачкай засмактала, і ён, не зводзячы вачэй з дзядзькавай далоні, кінуў:

— Бярыце...

Адно цукерку Ваня адразу ж пакаў у рот, астатнія схаваў. І тут жа абляяў сябе ў думках: «Слюнцый! Расплыўся перад цукеркамі...» На душы стала прыкра. Хіба яго суды пасла-лі, каб ён цукеркі еў?..

(Працяг будзе).

Most Representative Assembly

Vsevolod MOZHAYEV,
Senior Research Associate at the
Institute of the World Working
Class Movement

The 14th Congress of Soviet Trade Unions will be recorded as one of the notable events of 1968. For a week in the Kremlin Palace of Congresses, 4,500 delegates, representing 86,000,000 trade unionists, discussed their vital problems.

Held only three months after the jubilee anniversary celebrations, the Congress in a way summed up the results of the 50 years' work of USSR trade unions.

The Congress, in which factory and office workers from industrial enterprises, from agriculture, transport, communications, trade and communal services, students, scientists, artists and trade union functionaries, took part, was the most representative yet held.

It was stressed more once during the Congress that the trade unions' importance in the country's life is continually mounting. They are playing a major role in building a communist society. Their part is significant in making production more efficient, in organising socialist emulation drive and in educating the working people. Today when new measures are being applied to achieve further and more rapid economic development, they have assumed even greater importance. They must see that the well-being of the Soviet people, their working conditions and leisure facilities are steadily improved, to supervise the application of the Labour Code and strive for the fulfilment of plans for housing, for the construction of buildings for cultural and communal services. These matters were fully discussed at the Congress.

I, like many others present at the Congress, liked its businesslike atmosphere, the will to get to the bottom of all the tasks and problems facing the trade unions, the free criticism of everything impeding progress, the enthusiasm and spirit of genuine democracy displayed by the speakers.

Almost half of the speakers were factory and office workers. They showed a broad-minded, statesmanlike approach to the matters under discussion, a wish to improve the work of the trade unions and strengthen their role in society and in developing socialist democracy.

The Congress showed that the Soviet working people and their TU organisations are united around the CPSU.

It approved the activities of the AUCCTU over the four years since the 13th Congress. A number of delegates expressed their approval of the Soviet trade unions' efforts to strengthen the international trade union movement.

We hope that the Congress will make a contribution to the international unity of the working people, for it was a meeting of the largest trade union movement in existence and one that

attracted the attention of wide circles of working class abroad.

The presence of delegations and observers from 85 national and 4 international trade union organisations was a token of the high regard in which the world holds Soviet trade unions. Top-level TU delegations came from the socialist countries. Trade unions of 64 non-socialist states of Asia, Africa and Latin America, irrespective of their membership in various international bodies, also sent delegates. In spite of efforts on the part of reactionaries in the International Confederation of Free Trade Unions, in the Kremlin were TU delegations and observers from the trade unions of West Germany, Austria, Scotland and Italy, that belong to the ICFTU, and also delegations from Canada, Ireland, Finland and other countries. This broad participation of delegations from abroad was further proof that those championing united action by the working class and an end to the cold war in the labour movement were gaining ascendancy over those wanting to split the international working class movement.

A united viewpoint was especially vividly manifested by delegates from various organisations on the Vietnam problem. Many foreign guests who spoke strongly condemned the US aggression in Vietnam. The Congress enthusiastically adopted a resolution on solidarity with the heroic struggle of the Vietnamese people.

It is significant that during the Congress the WFTU passed a resolution to hold a special session in Moscow of the General Council of the WFTU on Vietnam.

Soviet trade unions once again showed their readiness to seek means to achieve unity of the entire world TU movement. They announced willingness to discuss any proposals directed at achieving this goal, no matter by whom they were made. It is now for TU leaders in the Western countries to make the next move.

Concrete proposals were also made on strengthening international TU ties. One suggestion was to hold a meeting of European trade unions to discuss what socio-political results would ensue for the working people from the creation of a system of European security. This is a proposal that should interest many European trade unions.

This far from complete appraisal of the Congress's international significance gives ample grounds to say that this Congress opened wide the doors to international TU cooperation on the basis of class interests and that it raised high the banner of working class unity. For this reason working people abroad look with hope to their Soviet colleagues. The decisions of the Soviet TU Congress are near to and well understood by working people everywhere.

МНОГИЕ канадцы обеспокоены политикой и действиями США во Вьетнаме. Они обеспокоены также абсолютной неспособностью Соединенных Штатов разрешить проблемы бедности и расизма внутри страны. Все это обнажает пороки, присущие политической и экономической системе США.

Я настроен антиамерикански, ибо я противник основ, на которых зиждется американское общество, моральных и философских основ системы индивидуализма. Америка делает упор на конкуренцию, а не на сотрудничество и тем самым вступает в противоречие с большинством моральных, этических и религиозных воззрений. Это общество основано на идее неравенства, оно считает неравенство не только неизбежным явлением, но и своего рода моральной ценностью, которую следует сохранять. Это общество основано на погоне за личным богатством. Как выразился Джордж Грант, это «система организованной алчности».

В экономической области американское общество исходит из того, что его движущей силой является стремление к прибыли, а поэтому прибыль должна быть определяющим фактором в выработке решений. Экономические теории, которые проповедают в американских университетах, стремятся

менение газов и других химических средств, а также массированные бомбардировки деревень, убийство женщин и детей.

Я сам уроженец Соединенных Штатов и два последних отпуска провел там, путешествуя по стране. В 1964 году, занимаясь исследовательской работой в Вашингтоне, я жил в северо-восточной части города, население которой на 90 процентов состоит из негров. И весьма трудно было сознавать, что Америка богатейшая в мире страна, когда я видел ужасную нищету в районах, подобных этому.

Недавно корреспондент Си-би-си, которого направили в Детройт во время восстания негритянского населения, вспоминал, что, когда его самолет приближался к этому городу, пилот объявил пассажирам, что с правой стороны они могут увидеть «самое печальное зрелище в Америке» — горящие здания. Президент Джонсон был возмущен ущербом, нанесенным во время беспорядков частной собственности. Однако никто не возмутился существованием городских трущоб или в буквальном смысле слова голодом миллионов негров в сельских районах Юга, живущих на положении рабов. Это не должно удивлять никого, ибо американская мораль свято чтит частную собственность. В Техасе, например, закон разре-

Джон УОРНОК

БОЛЬНОЕ ОБЩЕСТВО

Эту статью мы перепечатаем из канадского журнала «Канадиэн дай-менш» с некоторыми сокращениями.

оторвать экономику от политики, утверждая, что рыночная экономика является естественной, или, по крайней мере, лучшей из существующих систем.

Свободная рыночная система наиболее эффективна, утверждают наши экономисты, а отсюда ей должно быть отдано предпочтение. Лично я сомневаюсь в эффективности американской системы, когда вижу бесполезную трату производительных сил и нежелание этого общества обеспечить так необходимые нужды людей. Неравенство, корящееся в этой системе, обостряет проблемы современного общества и увековечивает деградацию и обезличивание человеческой личности. Американское общество создает огромное неравенство между классами и обрекает широкие слои населения на постоянную нищету. А есть ли что-нибудь более аморальное, чем наказание человека только за то, что он появился на свет?

В этом обществе отсутствует общность интересов людей, ему чужда сама идея равенства. Оно не считается с достоинством, которое органически присуще каждому человеческому существу. Оно просто игнорирует тех, кто остался за бортом «великого общества». Оно унижает своих граждан, выплачивая им жалкие пособия по безработице вместо того, чтобы использовать общественные фонды для обеспечения людей работой. Оно не предпринимает практически никаких попыток обеспечить людям равные возможности.

Американская мораль зиждется на пуританской защите эгоизма в сочетании с философией прагматизма, представленной Генри Джеймсом и Джоном Дьюи. Американцы в большей степени, чем любая другая нация, восприняли аморальную философию, которую выразил Никколо Маккиавелли в своей книге «Князь». Для американского прагматика все моральные проблемы относительны. Не существует действия, которое при определенных обстоятельствах нельзя было бы оправдать. В Соединенных Штатах господствует философия, согласно которой цель оправдывает средства. Поэтому не удивительно, что многих американцев не беспокоят деяния США во Вьетнаме: поправне принципа самоопределения вьетнамского народа, пытки пленных, при-

шает убить всякого, кто ступил на чужую землю.

Внутренняя политика США определяется теми, в чьих руках находится политическая власть. Иными словами, ее диктуют крупные, могущественные корпорации, цель которых получить максимальную прибыль. Сегодня эти корпорации находятся вне общественного контроля и регулирования. Они участвуют в «общественных» делах лишь тогда, когда гарантирована прибыль. Но поддержат ли они мероприятия некоммерческого характера? Взгляните на отношение к одному из предлагаемых решений оказания помощи бедным, идее изменения налогообложения, или, как выражаются некоторые, обеспечению гарантированного ежегодного дохода. Опрос общественного мнения показал, что 67 процентов американцев против этого предложения и только 19 процентов поддерживают его. Помогать людям, если они не работают или недостаточно зарабатывают, — это противоречит морали, господствующей в американском обществе. Остается лишь гадать, смогут ли произойти какие-нибудь изменения в рамках нынешней системы Соединенных Штатов. Если судить по фактам прошлого, то США попытаются создать видимость и приступят к некоторым программам, лишенным, однако, всяких реальных шансов на успех.

Все сводится к тому, что «процветающее большинство» в Соединенных Штатах не намерено идти на жертвы ради помощи бедноте. Право смотреть кинофильмы, обедать в ресторанах и проживать в отелях — одно дело, но совсем другое — обеспечение занятости и перераспределение доходов. Так как выражение протеста мирными средствами потерпело неудачу, у отчаявшихся людей остался лишь один выход — применение силы.

Вот почему я принадлежу к числу людей, настроенных антиамерикански. Сегодня не видно иной перспективы, кроме поглощения Канады империей Соединенных Штатов, а я не хочу, чтобы ее постигла такая участь. Канада не должна подражать Соединенным Штатам, ибо они представляют собой не «великое», а большое общество.

ГОРКИ Ё ВЕНГРЫИ

Бригада сацьялыстычнай працы імя часманаўта Камарова на металургічным заводзе ў венгерскім горадзе Шалгатар'яне абмяркоўвае на сваім сходзе апошні год Горнага «Маці»... Гэты факт можна было б аднесці да катэгорыі радавых, але ён па-своёму значнальнейшы. Горкі ў Венгрыі — адзін з нямногіх зарубешных пісьменнікаў, якія атрымалі шырокую вядомасць з самага пачатку сваёй літаратурнай дзейнасці і працягваюць заставацца папулярнымі. Яго кнігі былі ў ліку першых, выдадзеных у народнай Венгрыі. Агульны іх тыраж да апошняга часу выражаецца ў лічбе калі паўтара мільёна экзэмпляраў.

Але не толькі ў кнігах захоўваецца ў Венгрыі памяць пра вялікага пралетарскага пісьменніка. Яго імя носіць адна з самых прыгожых вуліц Будапешта — алея Горнага. Імя Горнага названа буйнейшай ў Венгрыі бібліятэка замежнай літаратуры. Непадалёку ад яе ў цэнтры венгерскай сталіцы размешчан магазін рускай кнігі імя Горнага, таксама самы вялікі ў краіне. Імя пісьменніка носіць кінатэатр у Будапешце, прафесійная школа ў рабочым раёне Андэяльфельдзе, піянерскія атрады, рабочыя брыгады.

І, нарэшце, яшчэ адна дэтал, звязаная з захаваннем у Венгрыі памяці Максіма Горнага. Паводле рашэння выканкома Будапешцкага гарадскога Савета ў сталіцы на алеі, якая носіць імя пісьменніка, будзе ўстаноўлены помнік Горнаму.

А. СЯМЕНАУ.

Аб'яднаная Арабская Рэспубліка. Пры ўдзе і тэхнічным садзеянні Савецкага Саюза непадалёку ад егіпецкай сталіцы ўзводзіцца Хелуанскі металургічны камбінат — адзін з буйнейшых у Афрыцы. Ён будзе выпускаць каля паўтара мільёна тон сталі ў год. Зараз на прадпрыемстве поўным ходам ідзе будаўніцтва цэхаў гарачай і халоднай пракаткі металу, якія ўступаць у строй ужо ў гэтым годзе. Для народнай гаспадаркі рэспублікі яны будуць даваць 200 тысяч тон ліставага пракату ў год. НА ЗДЫМКУ: у цэху халоднага пракату ўстаўляецца савецкае абсталяванне, выпушчанае на Уральскім заводзе цяжкага машынабудавання.

Фота В. СОБАЛЕВА.

На нашым першым здымку: сакратар камітэта камсамола МТЗ А. ЗАКІС (злева) уручае прыз Л. РАБЧЫКАВУ. На другім і трэцім здымках: спяваюць студэнты Петразаводскага ўніверсітэта і студэнтка Мінскага педагагічнага інстытута замежных моў Д. МАЗАНІК.

Фота Б. ПАЛЬЧЭУСКАГА.

ЗАПРАШАЕ КЛУБ «ГРЭНАДА»

Дарогі і песні — паняцці непадзельныя. Нідзе так добра не спяваецца, як на прывале пасля цяжкага пераходу, а ля начнога вогнішча асабліва задзіўна гучаць песні аб сустрачках і расстаннях, аб сябрах і каханых. Не дзіўна, што з развіццём турызму зноў набыла самую шырокую папулярнасць гітара, а ў кожным інстытуце, на кожным заводзе з'явіліся свае аўтары турысцкіх песень. Многа аматараў турызму і

на Мінскім трактарным заводзе. Яны стварылі свой клуб песні і назвалі яго «Грэнада» — у гонар слаўтай песні на словы Міхаіла Святлова. Гэтай песняй і адкрылі трактарабудаўнікі вечар, які адбыўся нядаўна ў заводскім палацы культуры. Зала палаца была перапоўнена. Тут сабраліся рабочыя трактарнага, аўтамабільнага,

электратэхнічнага і іншых заводаў сталіцы, студэнцкая моладзь. У госці прыехалі сябры трактаразаводцаў — студэнты з Петразаводска і Смаленска. Адбыўся вялікі канцэрт-конкурс на лепшае выкананне турысцкай і студэнцкай самадзейнай песні.

Удзельнічаць у такім конкурсе не так лёгка: трэба быць і

паэтам, і кампазітарам і выканаўцам уласнай песні. І ўсё ж ахвотнікаў знайшлося вельмі многа. Да позняй ночы звінелі гітары ў зале палаца.

Дружнымі воплескамі сустралі слухачы прысуджэнне першай прэміі рабочаму трактарнага завода Леаніду Рабчыкаву.

С. КЛІМКОВІЧ.

МАРЖАВАННЕ

Нават цяпер гэты від загартоўкі многім здаецца недарэчным і шкодным. Са здзіўленнем глядзяць людзі на чалавека, які ў адных плаўках крочыць па снезе і спакойна кідаецца ў ледзяную ваду, дзе плавае некалькі хвілін. Затым спакойна выходзіць з вады, энергічна абціраецца і апранаецца.

У народзе такіх аматараў зімовага плавання прызвалі «маржамі», а зімовае купанне атрымала афіцыйную назву «маржаванне».

Маржамі могуць быць мужчыны і жанчыны любога ўзросту (у Мінскай секцыі зімовага плавання самай маладой маржысе 20 год, а самаму старому маржу—84). Звычайна гэта людзі загартаваныя, цвёрдай волі, вялікай выносливасці і высокай фізічнай культуры.

Для чаго ж патрэбна маржаванне і як да яго прызвычацца?

Холад з'яўляецца вялікай сілай прыроды, ён можа ўплываць на чалавека адмоўна і станоўча.

Так, ахалоджанне (пастуда) даволі часта з'яўляецца прычынай многіх захворванняў, асабліва такіх, як катар верхніх дыхальных шляхоў, бронхіты, пнеўманіі, ангіны, рэўматызм, радыкуліты, неўралгіі і іншыя. Пастудныя захворванні, як і іншыя хваробы, не праходзяць зусім бесследна, паўтараючыся, падточваюць сілы арганізма, часам нават прыводзяць да інваліднасці і смерці. Таму барацьба з пастуднымі захворваннямі з'яўляецца праблемай дзяржаўнага значэння.

І як ні дзіўна на першы погляд, менавіта гэты самы холад давае фактар, які ў адных выпадках выклікае пастудныя і іншыя захворванні, пры пэўных акалічнасцях робіцца фактарам аздараўлення і загартоўкі арганізма супраць гэтых жа хвароб.

У многіх маржоў сярэдняга і пажылога ўзросту (а такі ўзрост пакуль пераважае сярод іх) пад уплывам сістэматычнай загартоўкі холадам і зімовага плавання зніклі або зменшыліся сасудзістыя і нервовыя расстройствы, як гіпертанія, стэнакардыя, атэрасклероз, галаўныя болі, бессонніца і д. т. п. Маржаванне як бы затрымлівае старэнне арганізма, «амаладжвае» чалавека. Гэтыя людзі выглядаюць маладзей

сваіх год і нездарма яны гавораць, што «не адчуваюць свайго ўзросту».

Аб карысці маржавання гавораць і такія прыклады. З 124 маржоў, якія да загартоўкі часта прастуджваліся, 122 сталі «нечулівымі» або «малачулівымі» нават да моцных ахалоджванняў, перасталі хварэць. З 68 чалавек, якія раней пакуталі ад паясычна-крыжовага радыкуліту, 65 у працэсе загартоўкі цалкам або часткова пазбавіліся яго.

Станоўча ўздзейнічае комплекс загартоўчых працэдур на самаадчуванне і працаздольнасць. Пенсіянеры, якія сталі маржамі, працягваюць працаваць або зноў вяртаюцца на работу. Многія адзначаюць, што ў працэсе загартоўкі і маржавання ў іх значна палепшыўся агульны стан нервовай сістэмы—яны сталі больш стрыманымі, валавымі, актыўнымі і жыццядараснымі, і ўсё, як правіла, кінулі курьць.

З усіх відаў загартоўкі зімовае плаванне ў ледзяной вадзе з'яўляецца вышэйшай формай загартоўкі арганізма.

Але не ўсякі, хто загартоўвае свой арганізм, абавязкова павінен стаць маржом. Карысна для здароўя ўсякая загартоўка, пачынаючы з самай малой.

Загартоўку холадам неабходна пачынаць у параўнальна цёплым час года—летам і ранняй восенню. Пачынаць трэба з ранішняй зарадкі на наветры або пры адкрытым акне. Рабіць вільготнае абціранне, увесць час паніжачы тэмпературу вады, мыць ногі перад сном халоднай вадой; прымаць паветраныя ванны на верандзе, у садзе, на пляжы пры любым надвор'і; купацца ў адкрытых вадаёмах, паступова падаўжаючы час купання; паласаць раіцай і ўвечары рот халоднай вадой, паступова паніжаючы яе тэмпературу; паменш хутацца і насіць па магчымасці лёгкае адзенне і абутак у рознае надвор'е; у час адпачынку і ў выхадныя займацца лёгкім відам спорту, асабліва лыжамі, канькам, гімнастыкай; захоўваць рэжым працы і адпачынку, не перагружацца ежай і не злоўжываць алкаголем і курэннем.

Перш, чым заняцца маржаваннем, трэба абследавацца ва ўрача і пасля перыядычна, кожныя 6 месяцаў, праводзіць абследаванні.

Загартоўка холадам павінна спалучацца з агульнай фізічнай трэніроўкай.

ГУМАР

— Значыцца, дарагая дацуска, ты кахаеш Ранка. А ці ўсё ты ведаеш пра яго? Напрыклад, ці ашчадны ён?

— А як жа, тата. Не паспее ён пераступіць парог нашай хаты, а ўжо цягнецца да выключальніка, каб пагасіць святло.

— Але ж аркуш чысты! — дзівіцца санітар.

— Гэта ад майго брата. Вось ужо некалькі год, як мы з ім не размаўляем.

Ноччу ў адным атэлі здарыўся пажар. Пачалі будзіць людзей, што жылі ў ім. Адзін, прахапіўшыся, пытае:

— Што здарылася?

— Атэль гарыць, — адказвае яму дзяжурны.

— Так, але навошта вы будзіце мяне? Я ж не пажарнік.

— Вам пісьмо, — кажа санітар хвораму.

Хворы дастае з канверта аркуш, доўга глядзіць на яго і, нарэшце, паказвае яго санітару.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

ТЭЛЕФОНЫ:

МІНСК, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 77

6-19-31, 6-97-92, 6-18-88, 3-15-15.

НА ГЛЫБІНІ 6360 МЕТРАУ

савецкімі геалагамі знойдзены пясчанікі. Да гэтага часу вучоныя лічылі, што на вялікай глыбінні не павінна быць такіх порыстых парод. Удалося вызначыць ніжнюю граніцу нафтаноскасці. Гэтыя вынікі атрыманы ў Прыкаспійскай нізіне, дзе буршца самая глыбокая ў Еўропе Аралсарская шчыліна.

Прайдзены 1370 метраў Бікжалскай шчыліны на захадзе Казахстана. Прымяніўшы рэактыўна-турбінны спосаб бурэння, спецыялісты спадзяюцца дасягнуць тут 10-кіламетровай глыбіні. Шчыліна пройдзе праз велізарны пласт солі і разведзе шляхі, па якіх сотні мільянаў год назад ладзіліся металічныя руды. У розных раёнах краіны зараз буршца каля дзесятка звышглыбокіх шчылін. Як заявіў карэспандэнт ТАСС член калегіі Міністэрства геалогіі СССР Р. Сумбатаў, мэта гэтых эксперыментаў — прабіцца ў будучым на 20 кіламетраў у глыбіню зямлі. Тады можна будзе дасягнуць пласта, які залягае пад зямной карой, — мантый, дзе, як мяркуюць, зараджаюцца землетрасенні.

У БОІ З ВЕЧНАЙ МЕРЗЛАТОЙ

рыхтуюцца ўступіць будаўнікі трубаправода, па якому газ прыдзе ў заплярны Нарыльск. Мерзлата, якая скавала верхні пласт зямлі таўшчынёй у чвэрць кіламетра, жорстка кія маразы, якія робяць крохкай сталь, — яшчэ не самыя галоўныя перашкоды. Трэба ўкласці трубы па дну Енісея, на 40-метровай глыбінні.

ДЗЕНЬ БЕЗ ГАСПАДЫНІ

Толькі адзін дзень жыхару Мехіа-Сіці давялося гаспадарыць без жонкі і замяняць сям'ям дзесяць маці. З нататак, у якіх ён зафіксаваў сваю «маярынскую дзейнасць», вынікае, што на працягу дня яму давялося 53 разы адчыняць дзверы, 17 разоў рабіць бутэрброды, 9 разоў прасіць прабачэння перад суседзямі, 136 разоў адказваць на пытанні і 146 разоў пакінуць розныя пытанні без адказу.

БУТЭЛЧНАЕ СВАТАЎСТВО

Малады англічанін Брыян Коул не мог знайсці нявесты ў сваёй акрузе. Тады ён напісаў 1282 шлюбныя аб'явы, запячатаў іх у бутэлькі і кінуў у мора.

Праз некаторы час энергічны жаніх пачаў атрымліваць адказы ад сваіх заморскіх карэспандэнтак. З адной з іх — Інгай Брыт (Швецыя) Коул пачаў весці перапіску. А нядаўна яны пажаніліся.

Аднак «бутэлячная пошта» працягвае працаваць. Усяго Коул атрымаў звыш 500 пісьмаў ад сваіх аднагодак з розных краін свету.

СТАТЫСТЫКА ЖАНОЧЫХ КАПРЫЗАУ

Чаму жанчыны купляюць часам непатрэбныя ім рэчы? Адзін амерыканскі жаночы часопіс лічыць, што па сабраных анкетных даных яму ўдалося знайсці адказ. Усяго набралася шэсць матываў: па-першае, таму, што муж супраць па-другое — рэч наштуе нядорога; па-трэцяе — яна з Парыжа; па-чвёртае — па той прычыне, што такую самую рэч купілі суседкі; па-пятае — з прычыны таго, што такой рэчы ні ў кога няма, і па-шостае — таму што яна ёсць ва ўсіх жанчын.

АЯКС-ПРЫМІРЫЦЕЛЬ

Муж і жонка з Нова-Бытама (Польшча) вырашылі развесціся. Спробы судзі прымірыць іх не ўвянчаліся поспехам. Тры раздзеле маёмасці муж і жонка завялі спрэчку, каму дастаецца іх аўчарка Аякс. Спрэчка зайшла ў тупік. Тады, не жадаючы страціць Аякса, муж і жонка памірыліся.